

СУЧАСНА УКРАЇНА

Орган української визвольної думки

Рік IV.

Мюнхен, 4. 7. 1954

Ч. 13 (90)

Вояцьке слово

Одвертість у почуттях, ясність у висловах і рішучість у дії завжди були характерними прикметами кожного воєнка. Власне тим вирізняється кожна людина, що пройшла тверду вояцьку школу, від свого, так би мовити, цивільного довілля. Найтвердшу життєву школу пройшли українські повстанці — воєнки УПА та учасники збройного підпілля і тому їх одвертість та послідовність у рішеннях зарисовується ще чіткіше, ніж у звичайного воєнка регулярної армії. Воєнка-повстанець примушений частіше, ніж будь-яка інша людина приймати скорі, самостійні рішення: успіхи його боротьби на смерть і на життя в основному лежать у проявленні як найбільш індивідуальної ініціативності, сполученої з надзвичайно великим почуттям дисциплінованості, передусім — самодисципліни.

Читаючи «Заяву» Команди «Братства бунтарів» української Повстанчої Армії ім. св. Юрія Переможця, текст якої поміщений на іншому місці нашої газети, можна неохайно партійно-політичними пересудами українська людина з чистою совістю скаже: це справжнє вояцьке слово. Колишні воєнки УПА, що в рейдах або самостійно вийшли на наказ свого головного командувача на чужину, щоб поширювати правду про революційно-визвольну та збройну боротьбу України, зробили відповідальний висновок із доручення Української Головної Визвольної Ради, пересланого за кордон у літку 1953 р., в якому ясно стверджено, що

«Закордонне Представництво УГВР» є також найвищим керівним органом для всіх тих учасників УПА і підпілля, які опинилися за кордоном».

Воєнки УПА на чужині знають, що це доручення підписав їх Головний Командир — полковник Василь Коваль, який одночасно виконує функції голови Генерального секретаріату УГВР.

Ясність у дорученні дала в наслідку рішучість у дії.

Всі воєнки УПА, що опинилися за кордоном воюючої України, незалежно від своїх політичних переконань заявили були зобов'язані взяти на себе, що вони «далі підпорядковуються наказам Головного Командування УПА».

Тільки дотеперішнє невідрадне становище серед української політичної еміграції та різне «інтерпретування» емігрантськими партійними цільовими воєняцького рішення не дало воєнкам-повстанцям можливості доосновно виконати свою, добровільно взятю на себе, постанову. Але коли з рідних земель прийшло чітке з'ясування найвищого керівного органу українського визвольного руху — УГВР, воєнки зареагували по-воєняцьки, переходячи до денного порядку над емігрантськими інтерпретаціями партійними. Вони ясно і недвозначно сказали «патріотам партії»: до наших воєняцьких справ не мішайтеся і не баламутьте української громадської думки на чужині! Вони згідно з своєю дотеперішньою настановою дали перевагу рішенням батьківщини над вирощеними на еміграції партійними та особистими амбіціонерствами.

Коли в цьому році українська громадськість на еміграції разом з українським народом на батьківщині з гордістю відзначатиме 10-річчя постанови Української Головної Визвольної Ради — роковини організованої і з одного політичного центру керованої революційно-визвольної та збройної боротьби українського народу за свою державну самостійність, то вся громадськість мусить із признанням відмітити, що колишні воєнки Української Повстанчої Армії відзначили це десятиріччя найвідповідніше і політично найрозумніше. Вони зробили це по-воєняцьки: одверто, ясно й рішуче.

Хай же це стане прикладом для всіх колишніх українських воєнок інших формацій, а зокрема для політично здорової та патріотично думуючої української громадськості на чужині. (впр)

Концепція і досвід визвольної боротьби України

ПІД ОХОРОНОЮ ЗБРОЙНИХ ВІДДІЛІВ УПА 11-15 ЛИПНЯ 1944 Р. ВІДБУВСЯ
I. ВЕЛИКИЙ ЗБІР УКРАЇНСЬКОЇ ГОЛОВНОЇ ВИЗВОЛЬНОЇ РАДИ

Немає такої політики незалежної держави або народу, що прагне до свого національно-державного визволення, яка в основному не базувалася б на власні сили. Навіть малі держави і народи, які для збереження своєї політичної незалежності шукають собі союзників у великодержавках, розбудовують передусім свої власні сили, бо інакше вони деградували б себе самі до ролі сателітів, протекторатів, півколоніальних країн або звичайних колоній. Орієнтація на власні сили народу — це основа кожної зовнішньої політики, тверда основа в міжнародних взаєминах у минулому, сучасному, а ми твердимо, і в майбутньому. Нехай ці власні сили в порівнянні з великодержавами будуть і малі, вони все ж таки в кожноразовому баченні світової (або регіональної) рівноваги сил мають своє визначене значення та питому вагу. Власна підметність — а вона є наслідком орієнтації на власні сили — зумовлює союзоздатність кожного народу, а без такої союзоздатності ніяка зовнішня політика, розрахована на альянси, не можлива.

Ми мусимо завжди пам'ятати про те, що в міжнародних взаєминах, тобто в зовнішній політиці кожного народу зокрема і всіх народів цивілізованого світу, взятих разом, реальне значення мають тільки конкретні національні сили — організовані та у відповідний час кладені на терезки рішення. Хто на такі конкретні національні сили у своїй політичній діяльності не розраховує, той силою об'єктивних обставин і твердих законів міжнародного життя скохується до ролі звичайного клієнта та колябаранта, стає предметом політичних експериментів і «державно-створючим елементом», якими мають керувати або «державотворча та панівна раса», або «найвидатніший та своїм характером стійкий народ».

Теза з-перед 25 років оправдала себе

Після мілітарної поразки наших визвольних змагань 1917-1921 років на західноукраїнських землях і на еміграції розгорілася палка дискусія, що в деяких випадках перейшла навіть межі пристойної полеміки, про те, де шукати причин наших невдач. (На підсоветських землях України така дискусія була неможлива, тому її там ніхто не провадив) В основному підкреслені були такі три причини:

1) «Світ нас не знав, про нашу проблему не був поінформований і тому, не розуміючи її, не дав нам у нашій боротьбі з більшевизмом відповідної підтримки». Ця теза покутує ще нині у всій інтервенціоністській публіцистиці, в менше чи більше вдалих «дипломатичних меморандумах».

2) «У всьому завинув політично недорозвинутий провід і такі ж керівні кадри». І це ствердження ще нині можна зустрічати на сторінках деяких емігрантських газет, що проповідують концепцію «кастовості» для українського суспільства.

3) «Національно несвідомі маси, не розуміючи ритму доби, пішли за оманливими гаслами ворогів української державної суверенності». Цю тезу проповідують ще тепер передусім залишки політичних провідних кадрів для оправдання своїх невдач з-перед 35 років.

В розгари цієї полемічної дискусії у відповідь на всі три підвищені тези поставлено в цілій ширині й глибині проблему орієнтації на власні сили, завданням

якої було закінчити цю теоретичну дискусію, бо й так «те, що сталося, відстатися вже не могло». Така орієнтація в політиці вимагала насамперед наполегливої і послідовної праці в організуванні цих власних сил народу.

Можна з перспективи 25 років по-різному — тобто критично, полемічно, а то й апологетично та беззаперечно — ставитися до Організації Українських Націоналістів і всіх пов'язаних з нею визвольних процесів, все ж дослівно ніхто не зможе заперечити, якщо він чесно, безпристрасно й об'єктивно підходитиме до справи, що власне ОУН, орієнтуючи українську політику на власні сили народу і узалежнюючи цю політику від таких сил, творила єдино реальну українську політику.

Якщо б не було ОУН з її орієнтацією на власні сили народу, то під час другої світової війни не було б організованого українського спротиву проти німецької окупації України, не було б чинника мобілізуючого народні маси на керовану боротьбу з російсько-більшевицьким імперіалізмом та з його засобами нелюдського терору. Що український народ спромігся на обидві форми боротьби, це тільки доказ про єдиносильність в українській політичній діяльності орієнтації на власні сили.

Щоб «світ нас знав і розумів», щоб «мати провід, який стояв би на висоті своїх завдань» і щоб «народні маси ішли в боротьбу за таким проводом» — треба передусім організувати власну силу, розбудувати та цінити її і політично діяти в оперті на цю силу.

Завершення концепції власних сил

Не хочемо і не будемо ставити питання про поведінку поодиноких керівників політичних партій та середовищ на батьківщині під час другої світової війни, про їх існування та дію на рідних землях після неї, хоч аж до болю серця відчуваємо відсутність відповіді на таке питання: що вони робили для розбудови національної сили України? Ми знаємо, що в революційно-визвольну боротьбу включалися низові кадри різних партій і симпатичні різних політичних течій. Вони робили це як патріоти української землі й сини українського народу, а не на доручення партійних керівництв, бо таких не було, навпаки проти волі легалізованих у різних формах окупантом залишків колишніх партійних управлінь. Але в боротьбу включилися народні маси, доводячи тим єдинопольність орієнтації на власні сили.

Що з німецько-нацистським окупантом треба було боротися, то це свідомий кожний український політичний діяч. Що сила для такої боротьби не поставала сама з себе, того не може твердити навіть найзапекліший внутрішній ворог ОУН та найзавзятіший противник концепції власних сил. Така сила поставала в наслідок довголітньої наполегливої боротьби членів ОУН серед власного суспільства за основну політичну концепцію Організації Українських Націоналістів — за орієнтацію на власні сили народу.

І саме ця орієнтація була теоретичною і практичною базою для постанови Української Повстанчої Армії, для розгорнення її воєнних дій, для творення її старшинських та підстаршинських кадрів, для зростання масової військової сили. Хоч друга світова війна не закінчилася успіхом для справи визволення України,

все ж активна самостійна участь у ній ні від кого незалежної української військової та політичної сили створила позитивну перспективу для українського майбутнього. Всю моральну і фізичну силу УПА та її воєнок треба виключно завдячувати тому фактові, що організаторами її Головного Командування були люди, які від років боролися за принцип власних сил у політиці: ген. Роман Шухевич, ген. Дмитро Грицай, полк. Олекса Гасия, полк. Шелест, полк. Василь Коваль і інші.

З концепції орієнтації на власні сили народу поставала в піднімецькій окупації сильна мережа політичного підпілля ОУН і військова сила УПА. На базі цих організованих всенародних сил можна було творити справжню українську самостійну політику. Такий стан міг вистачити для боротьби з німецько-нацистською окупацією України, але й вже тоді революційно-визвольна та збройна боротьба вимагала створення понадпартійного, всенародного керівництва.

Піднімецька окупація і боротьба проти неї були, так би мовити, випробувальним полем — «полігоном» — практичного застосування у визвольній боротьбі принципу виключної орієнтації на власні сили. Ця проба витримала найкращий іспит і була могутнім, переконливим доказом для українських народних мас, що й з добре озброєним ворогом можна успішно боротися і в боротьбі перемогти. Це досвідчення було тим більше потрібне і корисне, бо на зміну повертався давній окупант України — російсько-більшевицький імперіалізм, який в поневолені людини і народів застосовував ще перфідніші і до деталей ще більш продумані та докладніше розплановані методи терору, утиску і визиску.

Не є історичним випадком, а логічною послідовністю концепції політики, опертій на власні сили народу, що на передодні всенародного поновного загарбання України російськими більшевиками в підпіллі під охороною збройних відділів УПА відбувся I. Великий Збір

Української Головної Визвольної Ради, що розпочав черговий відтинний період, який в історію України перейшов під назвою періоду УПА.

Ми вже згадали, що під час німецької окупації виникла konieczність створити керівництво революційно-визвольної боротьби на базі всенародного, понадпартійного представництва. Цього вимагало передусім Головне Командування УПА, це було й вимогою широко розгорнутої всенародної боротьби. До того в такому керівництві мусіли взяти участь представники всіх земель України і всіх українських політичних течій та середовищ, що в основу своєї політики поклали принцип власних сил. Тільки така структура керівництва революційно-визвольного руху могла гарантувати успіх у боротьбі з російсько-більшевицькими імперіалістами. До цього керівництва могли входити однак тільки ті українські громадяни, що своєю діяльністю проти німецького окупантського режиму виявили свою національну стійкість та готовність боротися. Для пристосування і зневірених у власні сили українського народу в такому керівництві місця не могло бути, вони й за таке місце навіть не старалися.

Десятирічний досвід керованої Українською Головною Визвольною Радою боротьби довів, що концепція, платформа і структура цієї боротьби, а передусім орієнтація на власні сили цілковито оправдали себе. В тому лежить гарантія для дальших успіхів і перемоги.

В. П. Стахів

Не осквернюймо пам'яті героїв

ЄДИНА ОУН ЗАЩИЩАЄ УКРАЇНСЬКУ ЦЕРКВУ ПЕРЕД БОЛЬШЕВИЗМОМ

Питання релігії у визвольній боротьбі, вірніше солідарні, явні і тихі вихватки групи Бандери та Мельника і скриті — певних кіл УНРади проти визвольного руху під плащиком нібито захисту релігії, що в станній час появилися в пресі, — вже трохи притихають. Їхня абсурдність, що її здебільша породила зла воля і тільки малою мірою справжня турбота про справи віри, не дає поживи для дальшої атаки проти ще живих чи вже поляглих наших борців за визволення батьківщини. В суті речі проти них і тільки проти них спрямовані всі злосливі чи переполохані напасти охочих роботи таку чи таку кар'єру на християнстві.

Людам доброї волі постарасмося на закінчення цієї прикраси і непотрібної дискусії з'ясувати ще раз кілька основних пунктів усієї справи.

Поперше, опоруваній є фрагмент становища Проводу ОУН в Україні, який стверджує, що ОУН офіційно не зв'язує себе з релігією, але вважає відродження церкви за корисну справу і цього відродження має досягти сама церква, а організація дає їй практично підтримку, оскільки українські церкви є переслідувані.

УГВР і ЗПУГВР не мають із становищем Проводу ОУН в Україні нічого спільного, і, коли наша газета пробувала і пробує пояснити його і оборонити наше підпілля від абсурдного закиду в безбожництві, то це було обов'язком цього органа, покликаного бути речником всього нашого визвольного руху і всіх його розгалужень, а в тому і ОУН. Тому коли хтось трактує становище Проводу ОУН в Україні як становища УГВР, то він поступає грубо несумлінно, байдуже або діє з злоби чи з легкомудрості.

Подруге, ОУН, даючи підтримку церквам, тільки офіційно не зв'язується з християнством, бо на длі члени визвольного руху великою мірою є віруючими і практикуючими християнами, доказом чого є весь побут нашого підпілля, існування духовників в його рядах, церковні відправи по лісах тощо. І це відомо кожному, хто бодай переглянув спогади наших підпілляників. «Неофіційність» всього цього формальна, декларативна і вона зумовлена політичними методами, які емігрантам, можливо, важко зрозуміти. Однак не так важко зрозуміти, що, коли організація намагається підняти до боротьби і організувати якнайширші кола народу, то вона не може обмежуватися до самих віруючих християн і не може замикає вступ до неї релігійно індивідуентним, а більше чи менше індивідуентною є, на жаль, вся молодь, вихована в совєтських умовах.

Це, очевидно, не значить, що релігійність в українському народі замерла. Не тільки старші є глибоко віруючими людьми, але і молодь, дозрівши, бачить свої помилки. Всяке накидання може і буде мати тільки негативні наслідки. Большевицька брехня така велика, а наша правда така переконлива, що скорше чи пізніше вся отрута випадає. Вже сам факт, що якісь виховані на марксістському матеріалізмі юнак стає до активної боротьби не за інтереси ні-

би «пролетаріату» і «світової російської революції», тільки в ім'я добра своєї нації, ставить його в позицію, протиставну марксізму, і тут не теоретизування, а сам голий факт може вдіяти багато більше.

Фактом є, що наше підпілля дає беззастережну підтримку нашим церквам, толеруючи водночас у своїх рядах як рівноправних членів організації людей інших переконань. Відповідно до цього вся боротьба йде за підстави нашої культури, яка завжди була християнською — так що насправді ця боротьба ведеться з Христом проти антихриста, і всяке інше тлумачення її — це або звичайне непорозуміння, або — і ми, на жаль, маємо головню з другим випадком до діла — зла воля деяких емігрантських недатників, що в цей дешевий спосіб пробують добитися сумнівної популярності.

Потретє, ОУН ніколи не думала і не думає «відідеологізуватися», як «відсвітоглядюватися», як це їй дехто закидає. Приймання в члени також людей, які не визнають ідеалістичного світогляду, не значить, що організація стала на шлях безсвітоглядювості.

ПУБЛІЦИСТИЧНІ ВИЯВИ СУЧАСНОГО НІМЕЦЬКОГО РУСОФІЛЬСТВА (II)

Німецьке „Рашен лоббі“

В сьогоднішній Німеччині не існує формально щось подібне до «Рашен лоббі» в США, тобто лабораторія, де поставала б певна концепція східної політики з так або інакше визначеним політичним курсом. Після важкої поразки в другій світовій війні німецька політика не здобулася ще на широку закресову концепцію стосовно Сходу Європи, яка обцяла б якусь перспективність. З огляду на ту велику поразку це є річчю зрозумілою і нормальною, і коли зважити, що німецька публіцистика має шире бажання запізнітися з проблемами Сходу, тоді треба вміти узглядити і зрозуміти певний брак наукових праць у цій ділянці.

КІЛЬКА РУСОФІЛЬСЬКИХ ПУБЛІКАЦІЙ

Все ж таки зацікавлені німецькі круги здобулися на видання кількох публікацій, в яких висвітлюють розвиткові тенденції ССРСР і його сателітних держав. До них належить двомісячник «Osteuropa», який виходить від жовтня 1951 р. під редакцією д-ра Клявса Менерта і є видавцем з рамени Deutsche Gesellschaft für Osteuropakunde e. V. в Штутгарті. В місячнику «Außenpolitik», який появляється від 1950 р. в Штутгарті, часто публікуються статті з східноєвропейської проблематики, писані Артуром В. Юстом. Видавцями цього журналу є Герберт фон Борх, Вільгельм Греве, Герберт Грос, Еріх Корд, Артур В. Юст, Ганс Ротфельс і Ганс Георг фон Студніц. Німецькі кола, що сприяють об'єднанню Європи, спромоглися вже з 1945 р. на добре редагований «Europa-Archiv». За

Як відомо, ідейно-програмовою основою визвольного руху є ідея нації, з усіма її складниками, як мова, традиція, релігія, звичаї, обичаї, ноша, політичні змагання тощо. Деякі з цих складників можуть бути тимчасово або й зовсім втрачені. Так, наприкл., теперішні ізраїльтяни затратили були свою рідну мову, батьківщину, державу, і тільки віра зберегла їх від повної загибелі як окремого народу. Сьогодні вони відіскали землю своїх предків, масово вивчили свою призабуту мову і стають нацією з усіма її показниками. Подібно і наше національно-державне відродження мусить охопити всю сферу національного життя, з релігійним включно, і не випадково Провід ОУН написав, що вважає відродження церкви корисною справою і дає їй підтримку, вважаючи водночас, що це відродження має остаточно наступити заходами самої церкви. Що цьому підході можна закинути?

Дехто з емігрантів бажав би, щоб ОУН була християнською партією в роді німецької чи італійської християнсько-демократичної партії. Чи ця вимога виправдана?

А далі, чи можна називати ОУН «безбожницькою» тільки тому, що вона, даючи християнству повну політичну підтримку, не декларується як християнська партія і в своїх рядах має як віруючих, так і невіруючих?

Ми знаходимося у важкій боротьбі, і смішно було б комусь утруднювати участь у ній, бо ця боротьба велика, чиста та свята і ведеться за високі ідеали не того чи того віровизнання, але всіх людей української національної приналежності — католиків і православних, віруючих і невіруючих. Так її поставили наші сміливці, що zostалися на рідній землі для дальшої боротьби. Багато їх уже полягло. Героїчно загинув не один з авторів з такою залістю опсорованих тепер формувань Проводу ОУН, а, замість пошани до своєї відданості Україні, вони мають тепер наругу деяких запеклих партійників чи неприємних буквоїдів. Дехто навіть важиться в полеміці із становищем Проводу ОУН покликатися на свою колишню приязнь із сл. п. ген. Романом Шухевичем, останнім, вибраним збором, головою ОУН, забуваючи про те, що справжній приятель зосталася разом з ним на полі бою.

Остаточно, не зважаючи на всі непорозуміння, для більшості нашого громадянства мужня постава наших борців і їхній шлях — чисті. Їхні формування, може, недосконалі, але їхні пориви найкращі, і вони заолужили собі на найвищу пошану нас усіх, без винятку. Немає бо більшої жертви, більшої ідейності та вищої любові, як віддати своє життя за друзів своїх.

Лев Ребет

Зрозумівши, що недоцільно було б порушувати цю невідгудну тематику, вони застосували тактику промовчування. Вперто і послідовно розглядають вони виключно російські політичні справи. Національна, а зокрема українська тематика, вміщується, відповідно до їх концепції, в культурному відділі, в якому від часу до часу дозволяється проф. д-ру Г. Кохові написати про неоклясицизм або енциклопедію українознавства. Однак політичне насвітлення і коментування підсовєтської дійсності для неросійця або прихильника поневоленіх підсовєтських народів є неприступним.

Прикладом такого трактування проблематики ССРСР є дві публікації цих авторів: 1) Борис Майснер, «Росія на переломі» (Переміни в панівній ієрархії і соціальної структурі ССРСР), Документи і звітлення, «Ойропа архів», Франкфурт а. М., 1951 р. і 2) «Росія і ми» (міркування про Росію і большевизм), Штутгарт, 1951 р. з розвідками проф. Мартіна Вінклера і Клявса Менерта. Йдеться тут про пізнання Росії і об'єктивне вивчення Сходу Європи, але проникливий спостерігач з місця зрозуміє справжню тенденцію, коли прочитає таку завуальовану фразу:

«Тверезе знання Росії не є самоціллю. Воно означає нашу готовість до співпраці при усуненні тієї політичної, матеріальної і духовної світової кризи, що загрожувє нам усім. При чому ми не насмілюємося твердити, що воно є конкретним засобом для переборення кризи між Заходом і Сходом. Воно дає однак основи, які в значній мірі полегшують зрозуміння такого поступування ССРСР, рівночасно дає змогу правильно оцінити цей розвиток для сьогоднішнього світу, а зокрема для майбутнього. В цей спосіб знання Росії стає передумовою участі в будь-якій формі при відбудові не тільки Німеччини, а і всього світу» (ст. 34-35).

Борис Майснер і Клявс Менерт дуже добре знають і розуміють національні відносини ССРСР і не раз випадково виховнюється їм об'єктивна оцінка, як, для прикладу, цьому першому в 6-ому зошиті «Остойропа» від 1953 р. в огляді про совєтську внутрішню політику. «Національне об'єднання Української ССР і її специфічне та географічне положення, як мосту між українськими центром і системою совєтських сателітних держав у середньо-східній Європі, піднесли її політичне значення для совєтської імперії багатовізначне, ніж це було колись. Москва... бачила себе приневолено розправитись з українським народом, національна свідомість якого піднеслася у великій мірі за час війни» (ст. 459). Але це є тільки випадкове і принагідне ствердження. (Автор цих рядків у двох статтях в «Українському Самостійнику» від 31 січня і 14 лютого ц.р. обговорював німецькі пресові виступи у зв'язку з проблемою Переяслава).

«RUSSLÄNDISCHER RAUM RUSSLÄNDISCHE EMIGRATION»

Німецькі русофіли намагаються ввести в німецьке політичне мислення не тільки абсурдальну термінологію, але також крайню для нас небезпечне розуміння ССРСР і в тому комплексі — Росії. Насамперед вони твердять, що сьогоднішній ССРСР є Росією, тільки з іншим державним режимом, ніж до 1914 р. В дальшому вони кажуть, що «Rußland» (Далі на 3. стор.)

ЗАЯВА

КОМАНДИ БРАТСТВА БУВШИХ ВОЯКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНЧОЇ АРМІЇ ІМ. СВ. ЮРІЯ ПЕРЕМОЖЦЯ

В зв'язку з запитом кол. вояків УПА і з боку українського громадянства в справі становища Команди Братства б. вояків УПА до рішення найвищого керівного органу українського визвольного руху — Української Гол. Визв. Ради з літа 1953 року в справі кол. вояків УПА і членів революційного підпілля, що перебувають за кордоном, — Команда Братства б. вояків УПА подає наступні висноження.

1) Команда Братства б. вояків УПА прийняла до відома постанову Української Гол. Визв. Ради з літа 1953 року, підписану М. І. Лісовим — від Президії УГВР і полк. В. Ковалем — головою Генерального Секретаріату УГВР, що є рівночасно Головним Командиром УПА, особливо ті місця постанови, що безпосередньо стосуються до кол. вояків УПА і членів революційного підпілля, що перебувають за кордоном. Це рішення УГВР звучить:

«Закордонне Представництво УГВР є також найвищим керівним органом для всіх тих учасників УПА і підпілля, які опиняться за кордоном. При Закордонному Представництві УГВР по лінії Української Повстанчої Армії діє місія УПА».

2) Команда Братства б. вояків УПА, виконуючи вище наведені пункти постанови найвищого керівного органу укра-

їнського визвольного руху — УГВР і спираючись на 32 пункт «Статуту Братства вояків УПА ім. св. Юрія Переможця», прийнятого на основоположному з'їзді Братства 17—18 червня 1950 року, що звучить:

«Члени Братства б. вояків УПА підпорядковуються даліше наказам Головного Командування УПА»,

прийняла наступні рішення:

а) Команда Братства б. вояків УПА вважає Закордонне Представництво УГВР найвищим керівним органом для всіх тих учасників УПА і підпілля, що опинилися за кордоном.

б) Команда Братства б. вояків УПА визнає місію УПА при Закордонному Представництві УГВР уповноваженим органом по лінії справ Української Повстанчої Армії за кордоном України.

3) Команда Братства б. вояків УПА підготувала тепер проєкт нового статуту Братства б. вояків УПА, що має відповідати цим новим вимогам нашої організації, і підготувала черговий з'їзд кол. вояків УПА в Європі, що має остаточно вирішити всі питання, зв'язані з Братством б. вояків УПА.

Команда Братства б. вояків Української Повстанчої Армії ім. св. Юрія Переможця

Советський «Ермолов» на Кавказі

Після смерті Сталіна першим богом на Кавказі став Лаврентій Берія. Його ім'я відмінялося за всіма відмінками. Але в боротьбі Діядохів він зазнав поразки і був забутий. Сподіваючися рятувати себе від близької розправи, його вихвалювачі на Кавказі почали свого вчорашнього повелителя проклонати. Во такі звичаї і така традиція в дивній державі совєтів! Але ця зрада супроти колишнього шефа їх не врятувала. Люта розправа почалася з першого ж дня після розстрілу Берія.

Як відомо, Москва користується з кожної нагоди, щоб придумати прояви національних почувань кавказьких народів. І тепер переслідування партійних і звичайних громадян на Кавказі йде всіма напрямками. Якщо давніше назвати когонебудь троцькістом означало його загибель, так тепер окличка «берієвець» теж уже значить, що дана особа призначена на знищення. Москва не довіряє на Кавказі нікому, тому остаточно запанували на просторі всього Кавказу органи російської воєнної влади. Все життя, включаючи навіть чисто партійне, підпорядковане військовій владі. Головнокомандувачем російсько-советськими військами на всім Кавказі є генерал Антонов. Треба відзначити, що в військових частинах рідко коли зустрічаються звичайні вояки

з неросійських національностей: української, білоруської тощо. На Кавказі стаціонарують військові з'єднання з чистих росіян і стягнені вони сюди з внутрішніх областей Росії.

Російські впливи зростають, недовір'я до місцевих комуністів знати на кожному кроці. Наприклад,

В АЗЕРБАЙДЖАНІ
міністром внутрішніх справ призначено присланого з Москви чистого росіянина Кусікова, який у службових справах с пов'язаний більше з органами російської влади, ніж з «урядом» Азербайджану, на чолі якого поставлено зовсім невідомого Рагімова, кримінального типу, що піднявся з самих низів. Звичайно, без справжнього господаря країни — міністра внутрішніх справ Кусікова — цей Рагімов не зробить жадного кроку. В кожній дрібниці він б'ється до нього, а на засіданнях «уряду», на яких сам Кусіков часто не буває, Рагімов, щоб надати більше переконливості своїм аргументам, говорить міністрам: «Так сказав товариш Кусіков, він так думає». Секретарем партії призначено також нікому невідомого Мусейнова, який за попадливо допомагає Кусікову.

Недовір'я Москви до азербайджанського народу викликане, звичайно, не тільки тим, що Берія мав в Азербайджані багатьох прихильників і що він

тут учився і зробив перші кроки у своїй партійній кар'єрі. Ні, це суцільне недовір'я диктує Москві її підозрливість щодо Туреччини. Коли хтонебудь небережно сказав щось прихильне про одну Туреччину, цього досить, щоб він уже був обвинувачений у симпатіях до цієї країни або скомпанований просто як агент. В таких випадках чим вищий пост нещасного, тим більшої кари він має зазнати.

ТЕ САМЕ ВІДБУВАЄТЬСЯ В ВІРМЕНІЇ

Недовір'я Кремля до неї росте також. Головою вірменського «уряду» призначено Арушаяна, секретарем партії — Товмасяна Сурена (замість Мартіросяна). Обидві ці особи цілком невідомі вірменському народові, і навіть в партійних рядах їх досі не помічали. Їх рекомундував міністр внутрішніх справ Вірменії — росіянин Пьотр Васильєвич Піскунов, присланий безпосередньо з Москви і який є тепер у Вірменії головним господарем. Значна частина російського війська розташована або підтягнута до кордону з Туреччиною. Це викликає серед населення Вірменії тривогу і занепокоєння: люди ждуть грізних подій. Місцева влада також нервується і скрізь шукає прихильників Берія.

Опис ситуації в Азербайджані та Вірменії треба доповнити картиною

СТАНОВИЩА В ГРУЗІЇ
на яку Москва звертає свою велику увагу. В Тбілісі, столиці Грузії, міститься штаб головнокомандувача кавказькими військами — генерала Антонова. Голо-

вою «уряду» грузинської республіки призначено Джавахішвілі. Звідки його взяли — ніхто не знає. Секретарем партії є Мжаванадзе. Обидва вони стали слухняними слугами ген. Антонова і всі його накази виконують без зволікання. Нещодавно на пост грузинського міністра торгівлі призначено Лисенка, а на міністра шляхів сполучення — Якименка. Як бачимо, обидва ці прізвища звучать не по-грузинському, а по-українськи.

Переслідування прихильників Берія (дозволимо спитати, хто ж не був прихильником Берія, коли він сидів на самому вершці влади?) дійшло до останньої межі уявленого. Звичайно, це мас свої невіддільні наслідки: маса грузинських комуністів почала прихилитися до національних сил у Грузії і шукати примирення з народом. Такий оборот справ стурбував Москву. Вона стала перед дилемою: або вжити проти об'єднаного фронту драконівських заходів, або удатися до макіявеллівської політики і діяти за принципом «поділяй і шукати». Здається, Москва ще не зважилася стати твердо на один з цих двох шляхів. Треба думати, що така нерішуча політика Москви продиктована територіальною близькістю Грузії до Туреччини. Грузинський народ розуміє ту подвійність, що характеризує теперішню політику Москви, і шораз більше об'єднується духово, добачаючи в такій єдності запоруку рятунку в шораз ближчій бурі. «Чим скінчиться така напружена ситуація, ніхто не знає», — так кінчає свій лист невідомий кореспондент з Грузії.

Становище в Грузії загострюється ще тим, що всі економічні заходи, диктовані з Москви, зазнали цілковитого фіяско. Бракує найнеобхіднішого. Наприклад, з міста Руставі, де збудовано заводи військового призначення, кореспондент пише (це стоїть чорним по білому в грузинській газеті «Комуніст»), що людиність не має звичайних речей: столів, стільців, тарілок, кастроль, мила тощо. За пляном цього року мали доставити в Грузію з центру товарів на 2 мільйони рублів, але прислали тільки на сто тисяч!

Після всього сказаного вище не тяжко уявити нестерпне становище, яке створилося в Грузії. До національного гніту, що до нього ведуть усі заходи Москви і який доходить до того, що починаються обурливі розмови навіть про заміну грузинської абетки на російську, додається ще й економічне уярмлення.

Ситуація на Північному Кавказі — особлива. Там панує могилина тиша. Навіть центральні органи, «Правда» і «Ізвестія», не згадують жадним рядком, що там діється. І це зрозуміло. Москва, поділивши Північний Кавказ на багато «автономних областей» і вже знищивши половину місцевої людиності, змагає остаточно здушити його. Але народи Північного Кавказу не хочуть померти. Дух Шаміля будиться і ширяє над долинами та ущелинами Північного Кавказу, кличучи його синів на боротьбу з закоренилим ворогом їх свободи. Відомості, що просякають через спущену залізну завісу, свідчать, що цей дух об'єднує не тільки Північний, але і весь сивий Кавказ, і намагається перекинутися в сусідні країни: Україну і Козакію.

Д. Тбілелі

є однією великою державою, в якій мирно живуть різні народи. Повторюючи безкритично російські концепції і термінологію, вони трактують неросійські народи як «екстремістів, зоологічних націоналістів і сепаратистів». Зокрема українці тішаться великою антипатією — мабуть, тому, що вони є рупором в антиімперіалістичній боротьбі, і при кожній нагоді є «картани» за негативне ставлення до «братнього і великого російського народу». Аргументація схожа, до речі, на большевицьку. Практично рівнобійність під тим оглядом українці мали змогу спостерігати і відчувати за років минулої війни.

В трьох числах «Ойропа архів» появилася свого часу цикл статей під загальним заголовком «Розвиток російської (руйндісської) еміграції після другої світової війни». Автором є професор університету в Ерлангені Ганс фон Рімша. Цикл появилася в числах цього журналу від 20 серпня 1952 р., 20 листопада — 5 грудня 1952 р. і 5 березня 1953 р. Не будемо розглядати в подробицях зреферованих там програм російських політичних партій і висновків цього ж автора, тому що найважливіше або крайнє русофільство переходять межі нормального політичного думання. Звернемо свою увагу тільки на дві речі, а саме: розуміння Росії і захоплення відомою російською фашистською групою НТС.

«Другим питанням, яке в іншій площині гостро розподіляє еміграцію на противні табори, є питання національне. В цьому зв'язку можна спостерігати доволі цікавий розвиток: національна ідея шовіністична менше в історії, є остаточно пройденим етапом. Всі російські емігранти без огляду на політичні напрямики відкидають концепцію російської національної держави. Не йдеться їм про росіян, тільки про народи Росії. Всі росіяни на еміграції вимагають виступати від імені народів Росії.

Для одних Росія є неподільна єдність, для других — різноманітність подібною долею і подібними інтересами зв'язаних народів Росії, на решті треті, неросійські сепаратисти не бажають бути трактовані як народи Росії і мають аспірації, щоб їх визнали за самостійні народи.

Це питання є зворотною точкою для постанови і поглиблення дуже важливої і, може, непереборної розбіжності між російськими і неросійськими (сепаратистичними) емігрантами.

Сепаратисти і націоналісти різних народів Росії, а зокрема українці створили не тільки власні окремішні національні організації, але також різні міжнародні організації, політична мета яких вириває з цілковито іншої політичної концепції, а саме — розподілу Росії і суверенізації поодиноких народів («Ойропа архів» від 20 серпня 1952 р. ст. 5106-7)...

Можна припускати, що від цього професора, мабуть, набув свого «знання справи» Теодор Арнольд, який опублікував в «Остойропа» від грудня 1953 р. статтю про «Еміграцію з СРСР». В цій хаотичній збірці відірваних фактів, фальшувань і перекручень (для прикладу, залежність УГВР від Степана

Бандери або «авторитарність» українських націоналістичних середовищ) можна прочитати такі нісенітничі про НТС і його програму: «Кожній людині гарантується особиста свобода, але рівночасно вимагається, щоб вона поставила себе на службу загалові... Нова програма вказує на рівнобійність державно-політичного націоналізму і християнсько-синдикалістичного соціалізму. Цей націоналізм не є в жодній мірі расовим або народним, — він є державно-політичним і побудованим на російському імперіальному мисленні» (ст. 423).

АРТУР В. ЮСТ

Найбільш послідовним і зловним русофілом у німецькій публіцистиці є однак Артур В. Юст. Йому російські імперіалісти можуть поставити колись пам'ятник. Не будемо зайвий раз повторювати його брутальних наклепів і обурливих вигадок про «брак субстанції» в українському національному русі, «російськість» світлої пам'яті А. Лівіцького і агентурність українських політичних сил які, мовляв, є спрямовані на дискредитацію всього народу.

На цьому місці звернемо увагу на його «теорію» про ситуацію в СРСР. Статті цього русофіла і заїлого противника українського визволення у «Франкфуртер Альгемайне Цайтунг» — ФАЦ і «Авенполітік» мають своє джерело в його книзі «Росія в Європі» (Думки про східно-проблематику європейського світу), Штутгарт, 1949 р. В цій публікації він висунув тезу про «безжиттєвість, абсурдність і злочинність усіх націоналізмів», які, на його думку, є причиною трагедії і ненависти в Східній Європі. Він зробив навіть «епохальне» відкриття, що не російський державний націоналізм, а «шовінізм декотрих російських народностей» (ст. 266) призвів до катастроф і витворював атмосферу ворожості і припиняв природний розвиток у цьому просторі.

Він гаряче рекомендує німецькій політиці орієнтацію на Росію, з'ясовуючи докладно всі користі німецько-російської співпраці. Юст жалує, що Росію виключається з Європи, і закінчує свою книжку наступним закликом:

«Але така ситуація не може далі існувати, тому що ніхто не знає краще, ніж ми, співзвучності Сходу з Заходом, з якої постає нове розуміння Європи. Не може звучати: Схід чи Захід, Росія чи Європа, але завжди тільки — Росія в Європі, в такій Європі, з якої ми не можемо себе видалити і в якій лежать корені всього європейського духу і буття» (ст. 296).

Доведеться послідовно повертатися до всіх таких публіцистичних виступів цього русофіла діла і тенденції, мають, мабуть, інші джерела, дослідження яких варто б докладно зайнятися...

ЯК ПОСТАЄ В НІМЕЧЧИНІ «РАШЕН ЛОББИ»

Не було б нічого надзвичайного, коли б кілька навіть впливових публіцистів пропагувало орієнтацію німецької політики на Росію. Але вони знайшли вже й політичних послідовників, якими можна навіть у доброму товаристві похвалитися. Якщо в оцінці справи Пфляйдсера ще панують у деякого сумніви, то важко буде навіть для найбільшого германофіла за-

перечити нову політичну тенденцію, яка зростає в шораз більший мір в Німеччині, а саме — нову політичну орієнтацію на Росію. В «Авенполітік», ч. 6, 1954 р. Фердінанд Фріденбург, член німецького парламенту берлінської округи, християнський демократ, в статті «Що можемо оферувати СРСР» виклав уже навіть політичну плятформу зближення з Росією.

«Ми мусимо здобутися на духову дисципліну і душевне переламання, яке наявно покаже советському урядові можливість мирного сусідства. З німецького боку є конечним робити німецьку політику атрактивною і сприяливою для росіян, — таку політику, яка передбачає німцям добрих сусідів. Подвійна пропозиція тривалого сусідства на їх західній границі і великодушне постачання важливих для життя продуктів не може бути для СРСР байдужою» (ст. 357-9).

Так постає в Німеччині нова російська орієнтація, і коли зважити, що під впливом цих русофільських публіцистів опинилися інші поважні німецькі газети, наприклад «Кріст унд Вельт», «Штутгартер Цайтунг», «Штутгартер Нахріхтен», а останньо також «Райнішер Меркур», то можна легко зрозуміти, які наслідки матиме таке інформування німецького суспільства. Німецьке русофільство має свою довгу історію і, mimo прикрих політичних досвідів, по сьогоднішній день є в Німеччині поважним політичним фактором. З яких заложень воно виходить і на базі яких фактів і історичних подій зформувало воно свою доктрину, постарасмося з'ясувати в четвертій і останній статті цього циклу.

Ярослав З. Пеленський

3. Семєнів

Прощайте друзі...

Їх було семеро. Четверо росіян і троє осіб польського походження. Серед них — одна жінка. Їхнім завданням було провести розвідку на терені Розточчя: вислідити, де і скільки перебуває відділів українських повстанців, яку вони мають тактику, де і якою кількістю квартирують німецькі військові частини. Крім того, вони мали завдання підривати шляхи сполучення і тим прискорити прихід червоної армії. По виконанні своїх завдань, вони мали зв'язатися з польським підпіллям. Про свої розвідно-бойові операції мали звітувати радієм шляхом у Москву, а звідти мали подаватися відповідні інструкції для большевицьких партизанських загонів.

Їх озброєнню не було чого закинути. Коротка і довга автоматична зброя, пістолі, великий запас амуніції і гранат, всякого рода підривної матеріали і надавший радіоапарат свідчили про важливість даного їм завдання.

Ще кілька днів тому вони діставали останні інструкції в Москві. Потім подорож літаком і стрибок із нього в безвість темної ночі. Знайшли один одного в умовленому місці — всі живі, сповнені охоти діяти для партії і Сталіна. Намітили собі дорогу і спосіб найбільших перемаршів. Перша ціль — Горинець. Але... настав світанок, і треба було спо-

чувати. Ось далеко від села — мурований порожній будинок. Зайшли туди і розтаборилися.

Сонце пускало перші свої промені і освічувало зелену околицю.

— Друже командире! Друже командире! — будив службовий старшина к-ра Богдана, що вигідно простягнувся на пристеленій солом'я долівці вбогої селянської хати.

— Га... а... аа... — і на тому кінець. К-р Богдан був сильно перемучений після кількоденних боїв під Нароном. Цієї ночі не спав майже до ранку, просидівши над картою і підготовляючи нові пляни.

— Вставайте, розвідку дістали, — не здавався службовий.

— Га?... Десь ти... (тут к-р Богдан вжив епітету, яким часто послуговувався) ніколи не даси мені відпочити. — Але пробудився і сів. — Ну, кажі, Беркуте, що сталося.

— 3 Новин розвідку дістали, друже командире. Прибиг селянин і каже, що там с большевицькі партизани. Небагато їх.

— Веди його сюди!

— Так є! Беркут стукнув обцасами і подався на двір.

(Далі на 4. стор.)

ОГЛЯД ПОДІЙ В ССРСР

Будні советської преси

30 травня закінчилися паради і демонстрації з нагоди Переяславських святкуваннях (29. 5. відбулась ювілейна сесія ВРСФСР), і советська преса вже від 1. 6 почала своїми штампамі писати про буденні справи підсовєтської дійсності.

В травні советська преса була заповнена проблематикою довкола України, щоб не пішли намарно гроші, кинути на «возз'єднуючу акцію», і не було прост місця на інші справи.

Тим часом у північних частинах ССРСР закінчувалася сівба, а в південних, зокрема в Таджикистані, почалися жнива, в середньому поясі ССРСР, в тому в Україні, починалися сінокоси. Треба було цим справам присвятити більше уваги, почати кампанію підготування до жнив, «ударну» акцію сінокосів тощо, бо без мобілізації для цієї справи всього партійного, державного і господарського

апарату все могло провалитися. Ініціатива і нагінка мусить іти згорі.

КАМΠΑНИЯ ЗА ПІДПИСУВАННЯ НА «ПОЗИКУ»

10 червня приступлено до реалізації «державної позики», що згідно з бюджетом на 1954 р. має дати для державного бюджету 16 мільярд. карб. З цієї нагоди в усій советській пресі від 10. 6 була вміщена постановка РМ ССРСР і додаток до неї від міністерства фінансів про «умови позики». Крім того, появились статті на цю тему (в «Правді» — міністра фінансів ССРСР А. Зверева), а в пресі дальших днів — дописи з місць про «захоплення» трудящих «позикою», про їхнє підписування на «позику» і «їхні» прихильні вислови щодо цієї акції держави.

Коментуючи цю справу, ми мусимо на

Прощайте друзі...

(Закінчення з 3. стор.)

К-р Богдан зірвався на ноги і почав натягати на себе боти. Сам низький, чорний, як грек, худий-прехудий, з бистрими чорними очима. Не зважаючи на втому, руки мав зваві.

В двері застукали, і ввійшов Беркут з селянином. Останній, привітавшись, спинився біля порога, м'яв шапку в руках і переступав з ноги на ногу. Босий, вбранний у льняне, власної роботи, пофарбоване начорно, убрання.

— Ну, що доброго скажете, дядьку? — спитав командир.

— Та то, пане командире, — почав селянин, — якісь гаспиди засіли в хаті за лісом. Озброєні, говорять по-московськи.

К-р Богдан розпитував про подробиці; селянин на всі запити дав потрібні відповіді. Потім студювали на карті місце, де перебував большевицький «десант».

— А не могли б ви, дядьку, повести наших хлопців до них найкоротшою дорогою і лісом?

— Та я ж того і прийшов, — була відповідь селянина.

Командир устійчив з ним дорогу маршру, а потім звернувся до службового:

— Беркуте! Підійть до сотенного Ема, хай він дасть І-шу чоту, а чотового Перемогу позовіть до мене...

Незабаром з Даганів на південь поспішали повстанці, а попереду йшов босий селянин.

***

Вій не вгавав уже якої пів години. Ворог зайняв вигідні становища в мурах будівлі, і нелегко було його з них «вигризти». Кулемети реготали, немов навжежні, і час-до-часу повітря здригалося від вибуху гранати. Коли граната вилітала з будинку, то за нею нісся і крик: «За родину! За Сталіна!»

— Ми з твого Сталіна ще шкіру зідремо і собі з неї чоботи пошлемо, ти, чортів вилупку! — кричав і собі стрілець, якого чомусь прозвали «Руска-Польська». Мабуть тому, що говорив мішаною мовою.

— Не горлай так, хаме, бо твоя «родина» далеко, а твій Йоско тільки над печком має владу. Час тобі думати про спасіння! — гукали інші.

Ще дехто кричав, щоб не стріляли, а здалися, що нічого їм не станеться. Але відповідно не це були густіші і довші серії пострілів і завзятіші сталінські вигуки.

— Вірних синів вислав Сталін, нема що казати, — говорив к-р Перемога до бойового Морозенка, що лежав біля нього. — Але ми їх зараз викиримо. Біжи до тих двох роїв, — звернувся він до зв'язкового стрільця, — хай відкриють на короткий час барабанний вогонь, немов би наступають з тієї сторони, і звернуть їх увагу на себе. А ми підсунемося звідси і закидаємо їх гранатами.

Стрілець відповів. І дійсно — за кілька хвилин почувся збоку густий клекіт пострілів. І враз урвався. Рій Морозенка кинувся до ворога. Добігли!... та не всі. Морозенко, що в запалі забув про свою безпеку, повалився перетятий ворожою серією, а за ним його вірний друг Орех. До них кинувся санітар, але було вже пізно. Морозенко помер відразу. Орех ще «у» гранатні вибухи в будинку і тріюмфальне «Слава!» друзів, але не бачив уже, як в останніх корчах конало п'ятеро ворогів. Не бачив теж пораненого, від кулі якого, може, втрачав рештки сил, і не бачив того єдиного, який утік. Немов застрашений заяць, і якому навздогін сичали повстанські кулі. Рештками сид вимовляв останні слова: «Прощайте друзі... Хай вам Бог помагає...»

Біля печі, на землі сидів полонений. Вовчими очима водив по всіх присутніх. Спочатку не хотів дозволити, щоб йому зробили перев'язку на рані, але санітари змусили його. На запропонований стілець не сів, волів бути на землі. Не вимовив ще ані слова. Залишили його в спокої, щоб освоївся.

К-р Богдан, що гаторив про щось із старшинами, натягнув на себе пояс з пістолем і подався до дверей. Зупинився біля полоненого, подивився на нього і запитав:

— Ну, мой? Скажеш нам щось цікавого?

Большевик блиснув очима, сплонував і просякхав: «Сволоч! Іди к чорту!»

— А леж мудрий ти, мудрий, — засміявся Богдан. — Базю! — звернувся він до к-ра Ватюги. — Поговори ти з ним на розум. Він боїться.

Командир вийшов і подався до групу повстанців, що випробовували трофейну «тихострілку». Це був кріс, на цівку якого накладав спеціальний прилад з гумами, що приглушували гук пострілу.

— Знаєте, командире, — говорив сотенний Ем, — стріляє, наче з батога траסקав. Знаменита зброя на безшумне стягання стійок.

К-р Богдан саме приладжувався до пострілу, як зголосив свій прихід 105-кілограмовий командир скорострільного роя, Сорока.

— Дозвольте мені — попросив він — відвезти тіла Морозенка й Ореха до їхньої місцевості, щоб вони там були поховані. Вони — мої товариші. Домовини я вже зробив.

— Добре, сьогодні ввечері поїдете, — подумавши трохи, згодився к-р Богдан.

*

Темна зоряна ніч зависла над землею. В лісі вона була ще темнішою. Там на доріжці стояла підвода. На ній лежали дві домовини, а в них — двох друзів, що відійшли у вічність.

По боках доріжки, в мовчанці віддали героям останній салют дві повстанські сотні і старшини штабу Военної Округи.

Шум соснових верхів'їв виводив жалобну «вічну пам'ять». Подув вітру приносив запах живиці, що тепер здавався запахом похоронного каддила. Долішні гілля дерев клонилися, немов голови голо-сильниць, що ридують за близькими. А в обличчях повстанців залягли сум і туга за друзями, з якими ніколи вже не підуть у нові бої.

— Прощайте, друзі, ви закінчили вже свій, такий трудний, але почесний, життєвий шлях. Свій обов'язок для України ви виконали. Йі ви видали все, що тільки могли. Любов до неї ви засвідчили своєю кров'ю і життям. Ваша посвята і відвага, ваші лицарські чесноти будуть взірцем для нас, а на вашій крові і чинах будуть рости і виховуватись нові покоління.

— Сьогодні проводжають Вас з сумом ваші друзі в далеку дорогу, з якої повороту нема. Ваші тіла йдуть у рідну Сокальщину, а душі ваші стануть перед престолом Всевишнього. Моліть його за наші успіхи і нашу перемогу!

— Ми з пам'яттю про вас підемо в нові бої і на нові подвиги до мети, яку ми з вами спільно обрали.

К-р Ватюга скінчив. Колеса підводи тихо покотилися по м'якому піску. Поволі зникали в темряві домовини з героями, а їм навздогін неслася тиха пісня — запевнення друзів:

«... Повстанче молодий,
Ми тебе чесно поховасм,
А завтра підем в бій».

вступі зазначити, що советська держава ще ніколи не сплатила своїм боржникам власним громадянам, позичених у них грошей. Завжди трудящі, розуміється під шантажем, «дарують» ці гроші державі. Советський уряд ці т. зв. «позики» зробив додатковим засобом витягнення з працюючих їх грошових засобів. За часів Сталіна забирали робітничі кола однієї місячної заробітної платні; цими грошми підлатувало державний бюджет. Розуміється, советська позика була завжди примусова.

Позику стягати тільки з населення («умови» міністерства фінансів ССРСР), бо стягнення позики з підприємств чи т. зв. кооперації означало б перекладання грошей з однієї кишені до другої. Зверев пише в своїй статті, що висота позики для робітників має дорівнювати їх двотижневому заробітку, а для урядовців з місячними зарплатами — півмісячній заробітній платні. Він строго забороняє «приймати від робітників підписку на позику, більшу від двотижневого заробітку», бо мовляв, апаратники можуть «перестаратися» в погоні за похвалами. Гроші можуть бути вплачувані також ратами до половини квітня 1954 р.

«Умовам» про позику не присвячуватимемо багато місця, бо вони не мають жодного значення. Спинимось лише над деякими формальними приписами, корисними для деяких вірителів держави: советський уряд бажає захопити підписуватись на позику також матеріальними вигодами для тих, хто «матиме щастя». Держава опроцентує позику на 3% річно. Ці відсотки кожного року (від цієї суми позики) вона пускає в лютеторію і виплачує 8750 щасливцям суми від 200 (8189 особам) до 10000 карб. (40 особам) — від купонів позики по 100 карб. Коли поділити суму позики на кількість громадян в ССРСР, то виходить на кожного жителя ССРСР неповних 80 карб., тобто на одного працюючого припадає 200-250 карбованців того специфічного советського податку.

ХІ З'ЇЗД СОВЕТСЬКИХ ПРОФСПІЛОК

Іншою справою в першій половині червня, якій советська преса присвятила дуже багато місця, був з'їзд советських профспілок у Москві, що почався 7. 6. Не треба, мабуть звертати уваги, що советських профспілок у жодному разі не можна змішувати з професійними робітничим рухом, бо вони поза назвою і деякими несуттєвими елементами не мають з ним нічого спільного, хоч советський уряд дуже зручно використовує свою профспілкову організацію на міжнародному форумі для своєї пропаганди і диверсії в закордонних робітничих професійних організаціях. Основне призначення советських профспілок — це, з одного боку, допомога советським господарникам в організації праці на підприємстві (в це входить також організація т. зв. соцзмагань) і, з другого боку, — забезпечити партійний нагляд і «виховання робітництва в комуністичному дусі», тобто в дусі офіційної ідеології і тих завдань, які Кремль ставить перед працюючими. Для цієї мети держава передала профспілкам нагляд над робітничими клубами, бібліотеками, дитячими садками, школами фабрично-заводського навчання і ремісничими школами тощо.

Центральними моментами з'їзду була доповідь голови ЦК профспілок Шверника (також члена ЦК партії) і Поповой, члена ЦК профспілок.

Попова говорила про зміни в статуті профспілок; зрештою цієї справи була також присвячена доповідь Шверника. Ці зміни спрямовано в першу чергу на ще більше приділення профсоюзам господарських завдань. Згадаймо тут лише про одне таке доповнення, що плянує: «зосереджувати основне завдання профсоюзів на боротьбі за всесторонній розвиток продуктивності праці, за виконання і перевиконання державних планів, за безперервне піднесення всіх галузей промисловості, транспорту і сільського господарства». «Доповнення» стосуються і до інших питань виробництва: «дисципліни праці», «боротьби з прогульками», перегляду «тарифів платень» і т. д. Так само, як це вже зроблено в інших державних апаратах, розпочато «боротьбу» з бюрократією і в цьому державному апараті.

Шверник, «дорогою самокритики», признає, що його центральне бюро на саме листування зужило в 1953 р. 13 тонн паперу. ЦК виславо протягом року 246 тис. листів, 12 тис. телеграм, 322 постанови тощо; тим часом в організації панує бездушність і мертвечина.

НЕДОЛІКИ ПРОДУКЦІЇ УССР

З українських делегатів на ХІ з'їзді советських профспілок виступав голова республіканської ради профсоюзів УССР К. Москалець. Як водиться в ССРСР, він спершу витолосив фрази про «підкувану партію» та «успіхи», а тоді почав «самокритику».

Його централь «крайньо слабо боролася» за підвищення продуктивності праці, і на цілому ряді підприємств не виконували норм і плянів. В комбінаті «Сталінвугілля» працює лише 59% свердловувільних комбайнів, а з 470 вугільних лав, що мали працювати за т. зв. циклічним графіком (безперебійно), працюють лише 275. В тресті «Запоріжбуд» земляні роботи виконують машинами лише на 57%, навантажування — на 42%, «штукатурні» — на 73%; також «погано використовують вишкові кранти». Постійні алярми за повне використання машин мають своє джерело в низькій заробітній платні робітникам. Директорам всяких підприємств краще ангажувати ручну працю, ніж клопотатися про перевишкіл обслуги, направу машин, паливо для них тощо, що при советським бюрократичним плануванні постачання і ремонту зв'язане з немалими труднощами. Найбільше таких випадків зустрічаємо якраз у тих працях, які виконують найнижче оплачувані робітники, т. зв. чорнороби.

Звернено велику увагу на організаційне охоплення і партійний вплив на робітників сільського господарства. Москалець подає, що в останніх шістьох місяцях «прийнято» в профспілки понад 200 тис. механізаторів, на «міжсоюзних» профспілкових семінарах перешколено понад 12 тис. «профсоюзних активістів МТС і радгоспів». Щодо механізації сільського господарства УССР він подає, що «тільки підприємства Сталінської, Київської, Ворошиловградської і Запорізької областей» електрифікували і механізували 160 колгоспних фарм, побудували 87 тепларень (площею на 20 тис. квадрат. метрів) тощо. Це дуже низькі цифри в порівнянні з великими завданнями з вересня минулого року. Згідно з якими мали механізувати і електрифікувати всі тваринницькі фарми. (Всіх колгоспів в УССР є 13240, а радгоспів коло тисячі. До того Москалець подає, що зробили це підприємства найбільш упромислованих областей, які електрифікували також фарми в інших непромислових областях. Тож не диво, що Москалець обминає дані про всю Україну — вони протирічні «плямам» Хрущова. Тепер основну кількість сільсько-господарських машин большевики пхають на циліни, а «плям» Хрущова «пішов у дубину», але до цього советський уряд офіційно признатися не хоче.

На остатку Москалець накинувся на будівельні організації за те, що вони не виконують плянів житлового будівництва. Міністерство сільського господарства виконало плян на 46% (по союзнаму бюджету) і на 66% (по республіканському бюджету), а міністерство житлового будівництва — на 85% (плян на 1954 р.). Зроблено закид, часто будують доми з поганого матеріалу і відразу з «браками». В цьому випадку йдеться про те, щоб вину за мешканцеву кризу і «браки» в новобудованих мешканнях звернути на будівельників, хоч на ділі вина в цій справі советська влада. Вож советський уряд постачає будівельні матеріали в першу чергу для будування споруд продукційного характеру і на них дає крайній матеріал; про це не раз писалося в советській пресі. Через це советські будівельники не можуть будувати своєчасно (часто є перебіг в будівництві через брак матеріалів) і добре.

ЕЛЕКТРИФІКАЦІЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УССР

З початком червня цього року закінчено будову міжколгоспної гідроелектростанції (ГЕС) в селі Чернява, Вінницької області, на ріці Південний Буг. Потужність ГЕС — півтори тисячі кіловатів. Будували її 17 колгоспів Джулівського і Вершадського районів. Тепер ідуть праці над будуванням електропроводів; вже побудовано їх на довжині коло 300 км В колгоспах, що їх обслуговуватиме чернявська ГЕС, уже працює 125 електромоторів, а ще вони дістануть коло 300. В цьому році побудовано 25 гідроелектростанцій і парових електростанцій в селах України. Крім того, від державних магістралей передалі електроструму побудовано відгалуження для електрифікації села. Між іншим, в цей спосіб електрифіковано недавно 12 колгоспів Переяслав-Хмельницького району, — може якраз з нагоди Переяславських святкуваннях. В цілому — в сільському господарстві України є тепер 55 тис. електромоторів, що можуть урухомлювати різні сільсько-господарські машини. ГЕС побудовано також на річці Збруч і вона, як подає «Комсомольська правда» від 11. 6., обслуговує села по обох боках річки.

*

В південній Україні кінчаються сінокоси, а на Кубані вже достигає збіжжя. Цікаво, як тепер виглядатиме «піднесення урожаю» і яку нову штуку вивдають маленковці, щоб «збільшити» сільсько-господарську продукцію.

П. Є

Азійські справи знову в руках генералів

СУЧАСНЕ ПОЛІТИЧНО-СТРАТЕГІЧНЕ СТАНОВИЩЕ В ПІВДЕННОСХІДНІЙ АЗІЇ

Після від'їзду з Женеви Ідена, Молотова та Велла Сміта і після їхньої повної невдачі домовитися про об'єднання Кореї та повернення миру в Індо-Китаї — від «другої дипломатичної гарнітури» годі сподіватися успіху. Останню акцію нового французького прем'єра і міністра закордонних справ Мандес-Франса знайти з Чу-Ен-Ляем розв'язку для припинення бойових дій у В'єтнамі оцінюють в міжнародних колах як «салто морталя», що ледве чи принесе якоесь чудо. В Женеві залишилась урядувати лише військова контактна комісія в справі перемир'я, яка наявно символізує витворену ситуацію. Західні дипломати вивезли стару науку, що кожна політика, якщо хоче бути успішною, мусить оперувати альтернативами. Безплідні взаємні обвинувачення американського і британського урядів щодо помилкових передпосилок конференції лише доводять, що Захід не мав і не має узгодженого плану спільної протикомуністичної дії.

Для осі Москва-Пекін женецька конференція була форумом, на якому вони координували свою політику з воєнними діями. При тому для них політичний пункт тяжіння цієї координації завжди лежав не в конференціях, а на полі бою, цим разом у дельті Червоної ріки, за яку йдуть запеклі бої.

Для західного блоку женецька конференція і комплекс її проблеми були і є рівнянням з невідомою кількістю невідомих, а відомими є лише власні ілюзії. Американці від початку ставилися до конференції неповажно, вважаючи її за безцільну і не були в стані висунути жадної альтернативи, яка могла б заступити женецькі наради. Англіїці перебільшували свої ілюзії, надіялися на великий триумф Ідена і не припустили, що його зусилля, щоб довести до «гнилого компромісу», можуть увічнитися повним провалом. Тому також і вони не мали жадної альтернативи. Черчіл більше рахувався з політично ефемерними поглядами Неру, ніж з рішучою вимогою Бідо про інтервенцію. Висліді конференції показують, що як американський песимізм, так і британський оптимізм не можна назвати гнучкою дипломатією альтернатив. Ідеалом міг би бути суцільний фронт США, Великобританії і Франції, які прагнули б до порозуміння з віссю Москва-Пекін, але й однозгідно планували б спільні дипломатичні та мілітарні заходи на випадок неспіхів.

Спільна конференція генеральних штабів США, Великобританії, Франції, Нової Зеландії та Австралії в Вашингтоні для обговорення «технічних передумов» організації південносхідного азійського пакту (ОПСАП-у) не привела ще до політичного довір'я у взаєминах між Великобританією і США. Таке довір'я повинна наладити безпосередня зустріч Черчіла і Ідена з Айтзентауером і Даллесом.

Штаб б'є в дзвін — адміністрація в клепаю

До чого договорилися шефи штабів у Вашингтоні — невідомо, з огляду на таємність цієї конференції. Видно однак, що немає узгодженого плану щодо воєнної концепції не тільки між партнерами, але також і в середині США: між американським ген. штабом і адміністрацією. «Ньюзвік» від 7 червня подає погляди адмірала Радфорда, шефа об'єднаних штабів збройних сил США, генерала Ріджвея, шефа штабу сухопутних збройних сил, які ілюструють різниці, що існують у штабі.

І так, адмірал Радфорд є прихильником рішучих і далекосяжних дій. На його думку, похід комуністів в Індо-Китаї не можна зупинити дипломатичною акцією. Комуністів можна спинити без ужиття більших сухопутних збройних сил, а тільки через впровадження в дію летунства та атомової зброї. США в цій ситуації не можуть проволікати та оглядатися на своїх європейських союзників. Коли б така воєнна акція мала привести до інтервенції Китайської Народної Республіки, тоді треба буде бомбардувати Китай, а коли б інтервеніював ще СССР, тоді треба бомбардувати також його.

Генерал Ріджвей заступає погляд про konieczність координації воєнних дій з політичними. На його думку, народи Індо-Китаї не підтримають боротьби, якщо вони мають тільки вибирати між комунізмом і колоніалізмом. Вони будуть битися лише за свою незалежність і суверенність. Війну в Індо-Китаї не можна виграти летунством і атомовою зброєю, але такі суходільні з'єднаннями.

Адмірал Карвей займає посереднє становище і дає синтезу обох цих крайніх поглядів. На його думку, Радфорд має рацію, коли вимагає потребу безпрово-

лочної воєнної акції, Ріджвей знову має рацію, коли йдеться про те, що питання війни в Індо-Китаї не є тільки мілітарним, але передусім політичним питанням.

Як відомо, в США провадять політику не штаби, але адміністрація. Вона є в тих справах компетентна і вона відповідає за політику. В ряді публічних виступів як Айтзентауер, так і Даллес з'ясували свої позиції щодо основних проблем далеосхідної політики. Дальші узгодження між Айтзентауером і Черчілом наступлять при спільній зустрічі.

Для зрозуміння питань, які будуть предметом майбутніх рішень, доцільно заналізувати фактичний стан в південносхідній Азії, який має не лише основне політичне, але також і стратегічне значення.

Азія на півдорозі до співпраці

Сусіди Індо-Китаю з великим зацікавленням і напруженням слідкують за подіями на воєнному театрі у В'єтнамі, партизанською інфільтрацією в Камбоджі та Ляосі і за дипломатичною боротьбою між Сходом і Заходом при зеленому столі в Женеві. Три події, які розгрілися в Женеві, викликали зрушення між неутральними азійськими народами і спонукають їх до перевірки своїх дотеперішніх позицій і до нової оцінки становища.

Перша подія — це заява Даллеса, підтримана опісля Іденом, що Захід не думає інтервеніювати в обороні французького колоніалізму, а робитиме це в обороні свободи і незалежності азійських країн.

Другою подією були заяви Чу-Ен-Ляя та Молотова до питань об'єднання Кореї і передумов повернення мирового стану в Індо-Китаї. Їх становище неутральні держави зрозуміли як вимогу безумовної капітуляції Заходу в користь китайсько-російського імперіалізму.

Третя подія — це заява та приречення західного блоку врахувати інтереси азійських держав при організації південносхідного азійського пакту і декларація визнавати принцип, що лише співпраця незалежних суверенних азійських держав може принести реалізацію плянів побудови протикомуністичного і протимперіалістичного валу.

Південносхідна Азія творить геополітично і стратегічно одноцілий комплекс, до якого входять країни: Індо-Китай, Бірма, Таїланд (Сіям), Малаї, Індонезійські острови, Філіппіни.

Зав'язком певної власної ініціативи

азійських держав у напрямі творення антикомуністичного блоку можна вважати конференцію в Хінгае, яка закінчила свою працю 17 червня створенням «Союзу вільних націй Азії». Участь у цій конференції взяли: Китай Чан-Кай-Шека, Філіппіни, Таїланд, Південна Корея, Гонконг, В'єтнам, Матао і інші. Метою «Союзу вільних націй Азії» є поборювання комунізму та тенденції китайського імперіалізму.

В чому суть справи

З побіжної оцінки становища на Далекому Сході явно виходить, що там існують сили, які при гнучкій і відповідній політиці можна буде зорганізувати в сильний протикомуністичний блок. Психологічні передумови для цієї справи створила не так невдала женецька конференція, як радше рішуча постава США.

Великобританія й США зрозуміли, що «континентальні щурі» (вісь Москва-Пекін) намагаються прогризти зв'язок-гортанку «морському левові», тобто морським країнам. Так зрозуміли обидва штаби морські маневри советської флоту при кінці травня в околицях Мурманську, в яких перший раз в історії флоту брала участь атомово корабельна артилерія. Відомості про ці маневри, здається, були основним поштовхом, чому Великобританія вислала шефа британського штабу Гардінга на вашінгтонську конференцію. Ця вістка означає цілковиту революцію в дотеперішньому керівництві морською війною. Для Великобританії, яка вірить, що панування на морях є передумовою її життя, ця вістка є примара, що зганяє сон з очей адміраліції. Проти такого ворога навіть для флегматичних є тільки один засіб: знищити ворога, поки він зможе підійти на віддаль пострілу до своєї мети. Навіть невеликі морські сили СССР, вивінені атомовою артилерією, — це загроза для їхнього життя. Це означає, що кожен конвой, кожне морське з'єднання і кожен порт мусить тепер бути хоронені великими силами розвідувального і мисливського летунства.

Адміральський штаб ОПАП-у зробив побіжний облік, наскільки поодинокі держави є на випадок війни узалеженні від морського постачання.

І так: Великобританія — на 24%, США — 14%, інші держави ОПАП-у — 11%, держави Тихоокеанського пакту — 3%, інші азійські держави — 14%.

У східному блоці СССР узалежнений лише на 6%, Китай — 10%, східна Європа — 0,5%.

Безконечні клопоти з Індо-Китаєм

Париж, кінець червня 1954 р.

Після кожної нової французької поразки в Індо-Китаї уряд у Парижі уживав «рішучих заходів для якнайскорішого покращання ситуації». В наслідок цього народжувалися завжди нові пляни військового і політичного характеру, які повинні були переможно закінчити війну з В'єтнімом (індо-китайськими комуністами), з одного боку, а, з другого, мали надати місцевому населенню ступінь незалежності, якої воно бажає і яку воно зможе забезпечити своїми власними силами.

На індо-китайській сцені керівні персонажі змінювалися як в якійсь добре режисерованій драмі. Від серпня 1945 р. до червня 1954 р., отже за дев'ять років, шість міністрів, вісім генералів і сім високих комісарів старалися розв'язати індо-китайський вузол. Наслідок: французька поразка в Діен-Біен-Пу і можливість бути остаточно викинутими з Індо-Китаю, якщо В'єтмін у найближчий час, уже перекинувши свої дивізії з околиць Діен-Біен-Пу в дельту Червоної ріки, почне там офензиву.

Щоб не допустити до остаточної поразки в Індо-Китаї, французький уряд вислав туди трьох генералів, між ними шефа генерального штабу Елі, щоб вони змогли зорієнтуватися в ситуації на місці. Після повороту до Парижу вони здали звіт з своєї інспекції перед членами Комітету національної оборони. Їх звіт був суворо таємний і їм було заборонено давати його в письмовій формі, щоб він не потрапив в небажані руки. Генерали звітували тільки усно. Яке ж було здивування уряду, коли за декілька днів завжди добре поінформований тижневик «Експрес» видрукував основні тези цього звіту!

Міністерство національної оборони дало наказ сконфіскувати весь тираж газети. Але по кількох днях цю статтю

опублікував американський тижневик «Ньюзвік». Таким чином цей суворо таємний звіт могли прочитати не тільки ті, перед ким уряд хотів зберегти таємницю, але й звичайні читачі різних газет, які передрукували інформацію за американським журналом. Підозріння щодо зламання таємниці звіту впадо на державного секретаря в президії ради міністрів Марка Жаке, якому було доручено ведення індо-китайських справ. Жаке категорично заперечив того роду вістки. Директор «Експресу» підтвердив, що Жаке не має жодного стосунку до цієї справи. Але Жаке подався до димісії.

Щоб вийти з клопітливої ситуації французький уряд призначив генерала Елі на пост головного командувача збройних сил Французької Унії в Індо-Китаї і одночасно на пост високого комісара там же. Призначення якраз цього генерала і сконцентрування в його руках обох функцій — мілітарної та цивільної — повинно було мати ефект «психологічного шоку», такого потрібного тепер після укладку Діен-Біен-Пу як у самій Франції, так і — в першу чергу — для тих військових з'єднань, що борються в Індо-Китаї. Іменування ген. Елі на новий пост прихильно прийняли не тільки військові кола, але й політичні, які не можуть висунути проти нього будь-яких закидів. Певна частина військових кіл все ж таки була заскочена цим іменуванням. Прізвище Елі, в зв'язку з його евентуальним призначенням на пост головного командувача в Індо-Китаї, було повторюване декілька разів після його повороту з інспекційної подорожі в цю країну, але цей намір відкладено з уваги на те, що ген. Елі займав дуже важливий пост серед французьких військових керівників, до голосу яких в останній час прислухаються в Парижі дуже уважно. До того ген. Елі має підірване здоров'я. Однак винятково важка

Ще більше узалеженні є західні держави від постачання в ділянці господарського життя, яке для Великобританії становить 58%, для США — 6%, для держав ОПАП-у — 49%, для держав Тихоокеанського пакту — 47%, інших азійських держав — на 31%.

Весь східний блок може на випадок війни цілковито відмовитися від морських зв'язків. З цієї причини як в США, так і Великобританії штаби оцінюють питання безпеки морських шляхів як летунсько-стратегічну проблему, що її можна буде розв'язати знищенням атомово-бомбовими налетами на початку війни всіх советських баз на Льодовому та Чорному морях і на Тихому океані.

Як другу стратегічну загрозу Захід прийняв вістку про розвиток советського стратегічного летунства, передусім про впровадження нового типу бомбовика далекого радіусу дії та понадзвукової швидкості. Західні військові аташе в Москві бачили його перший раз на першотравневій параді. Советські військові казали їм, що цей тип називається «Молот». За оцінкою військових фахівців він кращий, ніж американський бомбовик Б-52, який має п'ять тисяч кілометрів радіусу дії, понад 1 000 км швидкості і може летіти на висоті 18 км. Отже, новий советський тип може з території СССР оягнути США і без прицільовань повернутися до своєї бази. Десять «молотів» з атомовими бомбами можуть за одним полетом знищити 73% сталевий продукції США. За даними британської таємної служби совети мають в активній службі приблизно 27 таких літаків.

Це мала ілюстрація для відповіді, чому генеральні штаби б'ють у дзвін тривоги.

Цій стратегічній оцінці штабів мусить коритися політика, яка в дипломатичній акції не знайшла жодної розв'язки конфлікту Схід—Захід. Заки американська воєнна флота зможе мати морські одиниці, вивінені атомовою артилерією, вона мусить дістати під свою контролю азійське побережжя. Ці запобіжні засоби треба якнайкорше реалізувати. цементаючи ОПСАП-у

Всі політичні калькуляції Черчіла щодо наладнання дипломатичних і господарських взаємин з червоним Китаєм мусять поступитися залізній логіці стратегічних вимог. Для Черчіла й Ідена, які знають значення морської стратегії, застатиться лише устійнити з Айтзентауером і Даллесом політичну тактику, норми співдії з азійськими народами і політичні гарантії для Великобританії. Кокетування Китаю могло б мати перейняти опозицію на чолі з Етлі і Бевеном. Характеристичною обставиною тут було б вилемінувати з цієї гри Францію, яка напологливо настоює на перемир'ї з Індо-Китаєм навіть за ціну дипломатичного уряду Мао-Тсе-Тунга. Але говорити про ці події ще передчасно. мрт

ситуація в Індо-Китаї і можливість дальших поразок на в'єтнамському фронті зумовили те, що Елі прийняв запропоновані йому пости. Він тепер старатиметься врятувати і зберегти те, що Франція в південносхідній Азії не хоче втратити.

Одночасно з іменуванням ген. Елі французький уряд довірив ведення індо-китайських справ уже не державному секретаріатові в президії ради міністрів, але окремому новозтвореному міністерству, в якому будуть централізовані всі індо-китайські справи, бо дотепер ці справи були ділово розподілені між різними міністерствами, а державний секретаріат тільки координував їх.

Індо-китайська справа у Франції перейшла, здавалося б, у новий етап: в урядових колах місце часом зовсім незрозумілого оптимізму зайняв реалізм і намагання закінчити війну з В'єтнімом без поразки, а в крайньому випадку, якщо б до цього змусила французів ситуація, залишити Індо-Китаї не в характері переможених.

Криза уряду Лянгеля доводить, що вся Франція бажає собі скорого перемир'я в Індо-Китаї, а в наслідок цього передусім миру. Це недвозначно висловив наслідник Лянгеля П'єр Мандес-Франс який заявив, що його уряд піде до димісії, якщо до 20 липня не вдасться йому закінчити війну у В'єтнамі на базі збереження національних інтересів Франції. Політика Франції в південносхідній Азії стоїть перед дилемою: продовжувати війну або прагнути до миру, але без будь-яких познач капітуляції. Як з цього вийти — це питання, що стоїтиме перед кожним урядом у Парижі, не зважаючи на те, хто його очолював би.

Володимир Гаврилюк

Щит і меч Західної Європи

Під час, коли дипломати обговорюють проблему альтернатив до ЕОС (Європейської оборонної спільноти), тобто шукають нових політичних і організаційних форм втягнення Німецької Федеративної Республіки до оборонної системи Західної Європи, військовики з'ясовують питання сучасного стану її оборонної готовності. В попередньому числі «СУ» ми з'ясували погляд британського маршала Монтгомері про загрозу сили ССРС та напрямні мілітарної політики Заходу; тепер реферуємо оборонну концепцію ОПАП-у на основі доповідей

генерала Альфреда М. Грюнтера,
головнокомандуючого ОПАП-у. Ось основні його тези:

Коли приблизно три і пів року тому до Парижу прибув Айсенгауер з невеликим штабом, тоді Європа переживала дуже трагічні хвилини і була просто безборонна. Советський імперіалізм був тоді дуже активний, а альянські сили в Кореї зазнали поразки за поразкою. Існувала конкретна загроза большевицької інвазії в усій Європі. Завданням Айсенгауера в той час було розбудувати оборону від північного пункту Норвегії аж по східні кордони Туреччини. Першим завданням стало створення головної квартири, тобто військово-політичного штабу, який займався б організацією оборони. Ніхто дотепер, до того ще в невосний час, не брався за таке велике і відповідальне діло; не було устійненого зразка, як це робити, і ніхто не знав, чи воно увінчається успіхом. В той час Європа мала тільки 15 дивізій і велика частина їх була переважно на папері. Було лише 14 летунських майданів і жоден з них сьогодні не є придатний для нових реактивних літаків. На континенті в той час було 900 літаків, а на островах Великобританії — коло 800—900.

Сьогоднішня бойова сила Європи є втричі більша і має такі оборонні засоби, які збуджують респект навіть у такого сильного противника, яким є ССРС. Для ілюстрації летунських оборонних сил Грюнтер подає, що Європа має 120 модерно устаткованих летунських майданів; що всі летунські збройні сили вивізані реактивними типами, частина яких має далекий радіус дії; що всі збройні сили є тепер централізовані та керовані одним органом і що існує скоординований план оборони для широкого на 400 миль простору.

Чи Європа є обороноздатна?

На питання, чи він має достатні збройні сили, щоб успішно протиставитися советському нападові на всій лінії, генерал Грюнтер відповів заперечно. На думку Грюнтера, поки що існує малий оборонний щит. ССРС не має в центральній Європі ще стільки сконцентрованих сухопутних і летунських збройних сил, щоб мати певність, що їм вдасться покласти оборонців Європи на лопатки. Якщо Кремль рішиться нападати, то він мусить спровести з території ССРС додаткові з'єднання в такій кількості, якої вимагатиме воєнний план. Значення оборонного щита полягає в тому, що він уже тепер виключає фальшиво заплановані і т. зв. «випадкові війни». Це є дуже велике досягнення досконалої альянсової сторожі. ОПАП (Організація північно-атлантичного пакту) є сьогодні спроможна протиставити кожному наступові не лише свій оборонний щит, але також кинути в дію свій ніщівний меч.

На середньому відтинку збройні сили не є достатньо сильні, тому існує конкретна потреба включити німецький оборонний потенціал. Коли буде створена німецька армія, коли буде зrealізоване повітряне летунське «опараселення», тоді оборонні позиції в Західній Європі не мали б багато до побажання. ОПАП розпоряджає сильним стратегічним летунством, яке вже сьогодні відстрашує агресора перед нападом. В південній Африці та Великобританії стаціонує сильні летунські з'єднання бомбовиків типу В-47, що, як відомо, є найкращими літаками під сучасну пору. Ці типи літаків, як відомо, летять так скоро, далеко і високо, що ССРС (на думку ген. Грюнтера) не може протиставити їм жадної зброї. Ці «стратожети» мають радіус дії на 5000 км та понад 1200 км швидкості на годину.

Оборонний щит і відплатний меч, яким розпоряджає головна квартира ОПАП-у, є успішним засобом перед вибухом війни. Сучасне планування скріпити бойову силу ОПАП-у передбачене на три — до чотири роки. В цьому ще році приїде вмонтування атомової зброї до оборонної системи, що вдвасятеро піднесе оборонну спроможність Європи.

Наскільки вквалітування атомової зброї спричинить до зменшення «клясичних родів збройних сил», сьогодні го-

ді сказати. Щойно наступні місяці повинні дати ясну відповідь на це питання. Важко теж відповісти на питання, чи концепція атомової війни виключає потребу втримувати клясичні роди зброї, і то в якій пропорції.

До Європи прибуває нова зброя

Коли розуміти генерала Грюнтера, то він базує плани оборони Європи на вжитті атомової зброї та на летунстві. Тут ідеться передусім про використання технічної переваги над ворогом. Весь оптимізм Грюнтера в оцінці оборонної готовності Європи спертий на вірі в атомову зброю та технічну перевагу. Його оптимізм поділяє також генерал Вільям М. Годж, командир американських збройних сил в Європі. У своєму інтерв'ю від 12 червня він вихваляє нову зброю, що саме прийшла з США для шести американських дивізій, які перебувають в Європі. Як найголовнішу нову зброю, що прийшла до Європи, Годж подає: атомові гармати, з віддалі керовані ракети «Корпораль» та «Онест Джон», які можуть нести атомові гранати, протилетунські гармати «скайвіпер» («вимітач неба») та «параболічні парашути». Генерал Годж подає характеристику цієї нової зброї: ракета «Корпораль» може бути вжита до обстрілу на далекі віддалі і має силу

Громадянська війна в Гватемалі

Вже на міжамериканській конференції в Каракасі американські сусіди з побоюванням поглядали в бік Гватемалі, представники якої голосували проти внеску США заініціювати спільну акцію проти комуністичної інфільтрації на американському континенті. Гватемала не є великою країною, але однією з найбільш залюднених в центральній Америці. Населення її начисляє 2 мільйони 900 тисяч; це — головна індіанці, які живуть з сільського господарства, однак на дуже низькому, майже середньовічному рівні. Ця центральна американська країна експортує банани і каву, які є для неї життєво важливими продуктами.

Як у всіх південних і центральних американських державах, там немає унормалізованих політичних відносин, що призводить доволі часто до потрясень палатних революцій з боку амбітних, але крайньо неполітичних генералів і провінційних ватажків. Остання така революція відбулася в Гватемалі 1904 р., коли скинено диктатора генерала Хозе Убіко, який панував 14 років. На місці президента тодішні революціонери висунули Хуана Хозе Аревалью, який опинився перед складною економічною ситуацією країни і, не маючи політичного досвіду, попадав шораз більше під вплив лівих радикальних елементів. В 1950 р. президентом був вибраний Якобо Арбанес Гузман, який з місця розпочав переведити аграрну реформу, яка з одного боку, мала підтримку бідного селянства, а, з другого, зустрілася з опозицією посідаючого елементу і також чужих, головню американських фірм. 16 червня 1952 р. уряд Арбанеса перевів реформу, в рамках якої вивласнено американську «Об'єднану овочеву спілку» з посілостей, що нараховували 93 589 гектарів поля. Згадана американська овочева компанія розпоряджає ще малою частиною своїх передвоєнних посілостей і переставилася більше на експортову торгівлю.

В цій країні комуністи застосували відмінну тактику, ніж в інших частинах світу, повертаючись до старої методи співпраці з іншими лівими угрупованнями, як це було колись у «народному фронті». Вони є заступлені в коаліційному уряді і мають під своєю контролею профспілки, пресові органи, радіо та інші засоби пропаганди і можуть далеко йдуче впливати на політику країни, не зважаючи на те, що їх партія в Гватемалі нараховує тільки 2000 членів і має 4 місця на 77 у парламенті. Співпраця уряду з комуністами, які є експозитурою Москви, відштовхнула від нього багато поміркованих, соціально-прогресивних елементів. З цих причин полк Карлос Кастільйо Армас, який від років перебував на еміграції в Гондурасі, міг організувати політичний рух, т. зв. «Антикомуністичний фронт гватемальців в екзилі».

До майже відкритого зовнішньо-політичного конфлікту між США і Гватемалею призвели однак транспорти зброї, що їх з країн з-за залізної завіси приставляли в Гватемалу. Американці резонно побоювалися, що подібні транспорти зброї у зв'язку з посиленою діяльністю комуністичних елементів можуть викликати на південно-американському континенті поважні заворушення.

вогню «кількох дивізіонів артилерії». Сповідження «параболічних парашути» доводить, що в головній квартирі існують плани десантно-парашутних операцій, спеціалістом яких є генерал Грюнтер.

Коли йдеться про озброєння Німеччини, то вже нагромаджено зброю на вивінування всіх 12 німецьких дивізій. Військовий коментатор «Нью-Йорк Таймс» висуває, ніби як план американського генерального штабу, нову альтернативу для ЕОС-у в вигляді «чужинецького легіону США», до якого мали б приймати передусім німців та чужинецьких добровільців. Цей легіон мав би окремні національні відділи з американським старшинським хребтом. Цей пробний бальон доводить, що в Пентагоні не так то дуже вповають лише на атомову зброю.

Оборонна концепція Грюнтера, базована на силі атомової зброї і на легіонових планах знаходить в Європі негативну оцінку. Проти неї висуваються всі ті аргументи, які свого часу висувано проти концепції «Нью-лук». В цьому вся односторонність планів оборони, які можуть завалитися кожної хвилини, як дімок із карт. Концепція «Нью-лук», як відомо, трагічно скапітулювала у війні в Індокитаї. М. Б.

Фактом є, що большевики намагаються вдертися до Південної Америки і здобути собі там вихідні позиції для дальшої інфільтрації на американському континенті.

Все це кінець-кінцем довело до відкритого зудару між комуністичним урядом президента Арбанеса і екзильними гватемальцями, які в п'ятницю 19 червня розпочали наступ на Гватемалу. Антикомуністи розпоряджають військовими з'єднаннями, що нараховують за протилежними джерелами 3000—5000 лю-

Азійська революція

В американському журналі «Нью-Йорк Таймс Мегезін» від 13 червня появилася стаття Честера Бовлеса, колишнього американського амбасадора в Індії, автора книжки «Повідомлення амбасадора». Стаття зветься «Бірма і В'єтнам: протиріччя і досвіди» і своїм підходом і трактуванням проблем азійської революції, а тим самим і визвольних націоналізмів, заслуговує на окрему увагу. На прикладі Бірми і В'єтнаму Честер Бовлес вказує на тенденції революційних сил в Азії і можливості включення цих країн у західну систему і антикомуністичну боротьбу. Після закінчення другої світової війни прийшло до усамостійнення цілої низки колоніальних народів: Філіппіни, Індія, Пакістан, Цейльон і Індонезія поставили свої колишні біліх займанців перед доконаними фактами, оформлюючися у самостійницькі національні держави з демократичним устроєм і прогресивним соціальним ладом.

Розвиток азійських націоналізмів був прискорений другою світовою війною, а зокрема японською окупацією. В той час у Бірмі і В'єтнамі створилися визвольні підпільні рухи, що активно боролися з японськими окупантами. До цих підпільних формацій входили всі політичні течії, також і комуністичні. Після успішного закінчення війни керівники національних резистансів: теперішній прем'єр Бірми У-Ну і в'єтнамський Го-Чи-Мін розпочали переговори з Великобританією та Францією, вимагаючи повної самостійності. Британці перші зрозуміли потужність азійських націоналізмів і, як в Індії та Пакістані, пішли після коротких мілітарних акцій 1947 р. назустріч узасадненому бажанню Бірми і погодилися навіть на цілковите відокремлення цієї країни від комонвелту. Комуністи не могли вже закидати місцевим націоналістам спідвіз до колоніальними імперіалістами і тому розпочали в 1948 р. відкриту боротьбу з урядом, яка тривала до минулого року. Однак рішучість національного уряду і великодушність соціальних реформ усунули базу для комуністичної агітації.

Цілковито інший розвиток мав місце у В'єтнамі де французи не погодилися з новою розвою тенденцією і пішли на удар з національним елементом. Війна, яку Франція провадить сьогодні в цілковито безвиглядній ситуації, коштувала їй дотепер 38 тисяч убитих; в цьому числі знаходиться велике число кваліфікованих старшин і підстаршин.

дей; урядова армія має 6000 вояків і старшин. Кілька антиурядових літаків бомбардувало і обстрілювало поодинокі місцевості Гватемалі. Наступаючі з Гондурасу з'єднання змогли опанувати кілька міст і проголосили створення т. зв. революційного уряду, до якого входять різні емігрантські ділячі, які закликають населення до підтримки «Визвольної армії». Антикомуністи спромоглися перервати залізничне сполучення між містом Гватемалею і Пуерто Баріос, пристані над океаном. Вони прагнуть до опанування вузлових центрів, які рішають про перемогу або поразку. Урядове військо змогло відбити наступ на місто Гуалян і твердить, що сили з-за кордону не мають жадних успіхів, а, навпаки, зазнали поразки.

Цей конфлікт опинився в ОН, бо уряд президента Арбанеса заперестував проти агресії. Американська пропозиція передати цю справу міжамериканській комісії для дефінітивного вирішення зустрілася на раді безпеки з вето ССРС. Гватемала і большевики твердять, що «ідеться про зовнішню агресію з боку Гондурасу і Нікарагуа при співучасті США». Американці обстоюють думку, що це є внутрішня гватемальська справа, бо по обох сторонах воюють виключно гватемальці.

Подібна революція в одній з південних американських держав 10—15 років тому не була б викликала жодного відгуку. Сьогодні повстання проти комуністичного уряду не є вже внутрішньо гватемальською справою. Зударюються там большевицька агресія через п'яті колонії і американські заходи вилінувати комуністичні впливи на американському континенті. Від вислідів цієї громадянської війни залежатиме у великій мірі, чи в одній з країн західної гемісфери большевики матимуть твердий ґрунт під ногами, чи переможе там концепція поборювання большевизму і в наслідок цього прийде також до своєрідної демократизації внутрішнього режиму. Найголовніше, — чи буде здушено одно з багатьох огнищ світової революції. Це якраз і інтригує в такій великій мірі громадську думку і пресу західного світу.

яп

Франція отримала від США 2 мільярди допомоги і видала на війну в Індокитаї більше грошей, ніж їй призначено в рамках плану Маршала. Але це все не вирішувало проблеми В'єтнаму. Вирішила її, мабуть, французька колоніальна політика, яка загнала національно-революційний елемент у комуністичні обійми. Французи твердили, що визнання самостійності В'єтнаму підбадьорювало б націоналістів Тунісу і Марокко в їх самостійницьких прагненнях. «В результаті цього здекларований комуніст Го-Чи-Мін мав змогу виступати в позі патріотичного провідника в'єтнамського націоналізму, коли одночасно антикомуністичні керівники В'єтнаму (багато з них — це незвичайно здібні й ідейні люди) виглядали перед своїми співгромадянами як французькі запроданці і прихильники».

Зокрема мала крайньо негативний вплив на В'єтнам політика соціального утиску. Коли військо Го-Чи-Міна ділило землю, то в тій частині країни, яку тимчасово відвоювали французи, селянам назад відбирали землю і стягали з них податки на поміщиків і власників великих посілостей. Політичне упослідження радикалізувало населення і унеможливило введення справжньої демократії, яка відповідною конституцією забезпечувала б права громадянина подібно до того, як це є у Пакістані чи Бірмі.

Найважливішими є однак висновки, які робить Честер Бовлес про становище американської політики щодо «революційного світу», тобто щодо сил визвольних націоналізмів, які в шораз більшій мірі висуваються на політичну арену: «Американська політика мусить ясно розпізнати, що сила революційного світу є багато потужнішою, ніж кулі, бомби, а навіть вето ОН. Британці, які слухно і з гідністю відступили перед потугою нерозбурханих мільйонів Ганді, зрозуміли ці наслідки. Французи вивчають це багато важче в Індокитаї. Росіяни додумуються до цього у Східній Німеччині, Польщі і на Балканах. Кожну силу можна міряти різними речами, але кінець мєріло — це народ».

Важко спростувати ці думки. Треба тільки додати, що дотепер американська закордонна політика у своїх проєктуваннях не послуговується тим самим мірилом у зустрічі з самостійницькими прагненнями поневоленних народів у ССРС.

(-п)

ПІЗНАВАЙМО НАШИХ СУСІДІВ: ТУРКЕСТАН

Спроба з'ясувати національну проблему Туркестану

В українській пресі мало уваги приверталося висвітлюванню основних проблем сусідніх з нами народів, які через загарбницьку експансію Москви втратили свою державну незалежність і знаходяться тепер в єдиному фронті боротьби за свої самостійні національні держави. З огляду на велику скomплексованість проблем, які стосуються справи спільного фронту, ми повинні підходити до них з дуже чуйною увагою та великою толерантністю, бо від глибоко запланованої визвольної концепції, будованої на вірній оцінці загальної тенденції наших народів, і послідовної реалізації її за всяких умов залежатиме гарантія нашої остаточної перемоги.

Поза несистематичними статтями пропагандивного характеру, які публікувалися в деяких українських газетах, українська громадськість досі не була, на жаль, джерельно інформована про те, хто є ці народи, яка їх численність, яке їх політичне значення, їх господарсько-промисловий потенціал, їх культура та релігія тощо.

Герб Туркестану
Напис у горі:
Віруємо в Аллаха

В цій нашій спробі хочемо коротко, настільки дозволять рамки газетної статті, зупинитися на національній проблемі дружнього нам народу Туркестану. Туркестанці, по українцях найчисленніші серед поневолених народів ССР, мають національно-державну традицію, багатокітну культуру і, що найважливіше, багатий досвід своєї національно-визвольної боротьби.

Дещо з історії Туркестану

Туркестан — це велика простором країна в центральній Азії, батьківщина тюрків. Ім'я туркестан походить від назви околиць Ташкенту, які вважаються колискою тюркських племен. Туркестанська література¹⁾, яку ми могли мати до диспозиції в дуже скромній кількості, вказує на близько 1500-літню національну історію. Нам доступні західні джерела²⁾, які дуже коротко згадують про те, що Туркестан політично був об'єднаний за Чингіс Хана (1218—1221 рр.), і про те, як уже в новітніх часах (1759 р.) східню його частину завоював Китай, а більшу західню в 1884 р. остаточно окупувала Росія.

Як вказують туркестанські джерела, Москва вже в перших початках своєї експансії, тобто на початку XVII ст., звернула на Туркестан пильну увагу. Цар Петро I, плани якого ще й дотепер реалізують більшовики, заявив: «Панування Росії в Азії мусить бути поширене. Туркестан є брамою для всього азійського континенту, а тим самим і для Індії.»³⁾ Першу збройну агресію росіяни розпочали вже 1717 р., коли намагалися з боку Астрахані через Каспійське море висадити свої війська в Хіві і заволодіти туркестанським побережжям Каспійського моря. І хоч цей перший напад росіян зазнав невдачі, Росія не відмовилася від своїх агресивних планів. Уже в 1884 році росіянам удалося окупувати Туркестан і обернути його в свою колонію.

Більшевицький історик Галюцо у своїй книжці «Колонія Туркестан» (Омськ, 1930 р.) згадує про дуже чисельні туркестанські повстання. Визначний туркестанський публіцист на еміграції д-р М. Г. Ертюрк подає такі дані про масові протиросійські повстання:

- 1805—1814 рр. — повстання під керівництвом султана Кваратай;
- 1836—1838 рр. — повстання, яким керував Ізотай Тайман;
- 1837—1846 рр. — повстання, яким керував султан Кенасарі Квацім;
- 1856—1857 рр. — повстання, яким керував Каган Годж-Нормугаммед;
- 1868—1869 рр. — повстання в Самаркандській області;
- 1860—1870 рр. — повстання в уральському і тургальському теренах;
- 1874—1876 рр. — повстання під керівництвом Пулат Хана;
- 1889 р. — повстання під керівництвом Мадалі Ешана і масове повстання в 1916 році. Зимою того ж року в Україні (м. Кролевець на Чернігівщині) перебували репресовані учасники повстання 1916 р., з якими доводилось зустрічатися деяким людям, що перебувають тепер на еміграції.

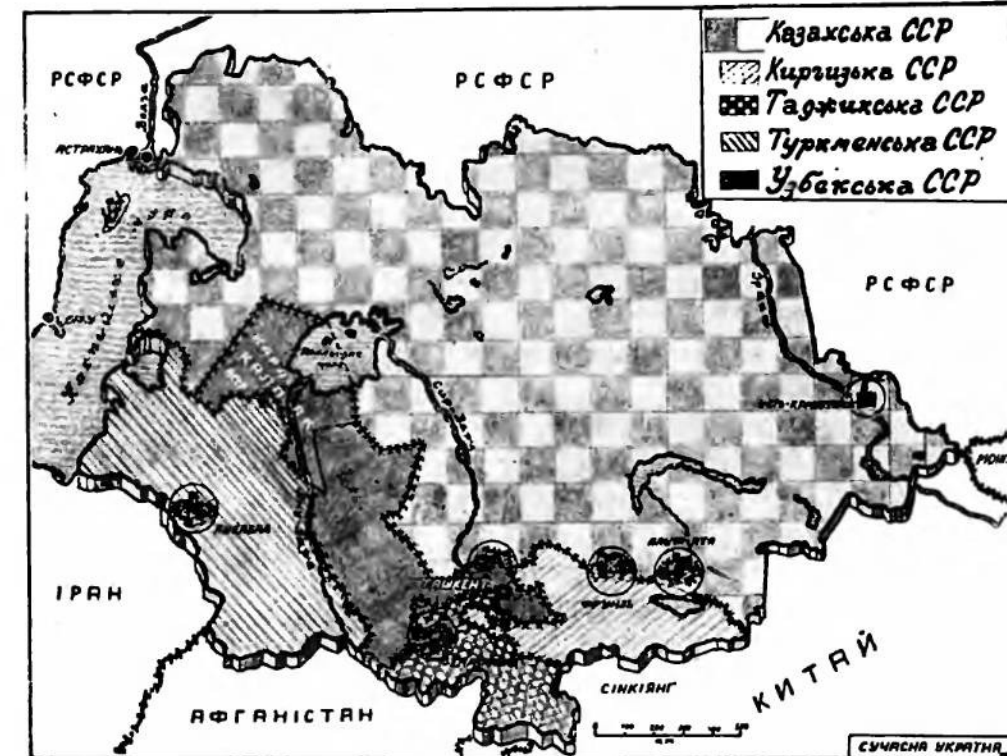
Крім згаданих масових повстань, в міжчасі занотовано 4922 менші сутички. З вибухом у російській імперії революції 7 грудня 1917 р. було проголошено т. зв. Кокандську автономію Туркестану, яка вже по двох місяцях була більшовиками анульована. Від того часу в історії Туркестану починається національно-визвольна боротьба (міллі муяділя), яку більшовики запламували «басмачівським» (грабіжницьким, бандитським) рухом.

Територія і склад населення

Щодо туркестанської національної проблеми на еміграції існують два погляди. Прихильники першого твердять, що існує один туркестанський народ, який складається з таких головніших племен: казахського, туркменського, узбекського, таджикського і киргизького. Другі, протилежно до перших, заступають думку, що Туркестан — це конгломерат різних народів. Вважасмо, що в інтересі української національно-визвольної політики лежить, щоб Туркестан під державним оглядом творив одну цілість. Для підтвердження першого погляду наведемо кілька фактів:

- 1) 15 квітня 1922 р. було проголошено державну незалежність туркестанської, а не таджикської, киргизької чи казахстанської республіки;
- 2) масовий збройний спротив, що існував довгі роки, мав за ціль побудову самостійної туркестанської держави;
- 3) збройні формації, які під час другої світової війни боролися проти більшовиків по боці Німеччини, носили назву туркестанських;
- 4) на еміграції автор цих рядків мав нагоду зустрічатися і розмовляти з тур-

кестанцями, які, без огляду на племінне походження, заявляли себе тільки туркестанцями. Більшевицька Росія ще в більш перфідний спосіб продовжує стару російську методу «divide et impera». Окуповавши Туркестан, вона поділила його на такі адміністративні одиниці:

КАРТА ТУРКЕСТАНУ

Казакська ССР, що своїм простором займає друге місце по РСФСР (2 744 500 кв км) і має 6 145 900 населення, з того 35% українців і росіян. Треба рахуватися з тим фактом, що через засилання «добровільців» для засвоєння цілих і перелогових земель число українців у Казахстані значно збільшиться. Столицею є Альма-Ата.

Туркменська ССР: територія — 484 800 кв км, населення — 1 міль. 300 000; Столицею Туркменської ССР є Ашхабад.

Узбекська ССР: територія — 407 500 кв км, населення — 6 міль. 300 000; столиця — Ташкент.

Таджикська ССР: територія — 143 900 кв км, населення — 1 500 000; столиця — Сталінабад.

Киргизька ССР: територія — 196 900 кв км, населення — 1 188 714; столиця — Фрунзе.

Територія всіх середньоазійських республік становить 3 977 600 кв км і має 16 443 614 населення. За туркестанськими даними Туркестан нараховує понад 20 мільйонів населення.

Туркестанці в переважній більшості розмовляють тюркською мовою, визнають мохаммеданську релігію сунітського

Господарство і промисел

Під господарсько-промисловим оглядом Туркестан являє собою дуже важливий фактор. Сільське господарство Туркестану вирощує передусім бавовну та велику кількість пшениці, ріжжу, гречки, цукрового буряка, люцерни, тютюну тощо. На території Туркестану лежать великі підземні багатства: мідь, залізо, кам'яне і сіре вугілля, срібло, цинк, нікель, хром, земний віск, нафта. Сіль і, що найголовніше, у великій кількості — уран. Найважливіші промислові центри — це Караганда (один із значніших вугільних басейнів в ССР) і Усть-Каменогорськ (один з осередків продукції атомової зброї в ССР). Для прикладу наведемо, що в одній тільки Казахській ССР річна продукція вугілля становить 16,4 міль. тонн.

В Узбекській ССР продукується 60% бавовни, 50% ріжжу і 60% люцерни загальної кількості, що вирощується в ССР. Виплеканий новий сорт ріжжу, який вирощується впродовж 80-90 днів (замість 135-140 днів), збирається два рази на рік. В самій Киргизькій ССР знаходиться біля 5 000 промислових підприємств.

Продукція бавовни з усієї території

Туркестану становить 90% всієї продукції ССР. Не вважаючи на великі багатства Туркестану, в 1937-39 рр. коло 3 мільйонів туркестанського населення, через насильну більшовицьку економічну політику, як 1933 р. в Україні, згинув голодовою смертю.

«Басмачівський» рух

Вже з початком лютого 1918 року більшовики збройним насиллям зліквідували автономний уряд Туркестану, у відповідь на що почалися масові повстання, які пізніше знайшли своє завершення у відбутому 15 квітня 1922 року в Самарканді II конгресі, на якому було проголошено Незалежну Туркестанську Тюрсько-Мохаммеданську Республіку. Визначнішими ініціаторами і керівниками повстань були: Ергаш Корбаші в Коканді, Магмуд Амідбек в Маргел'яні, Гальгоджа в Оша, Парпі Корбаша в Андішані, Муріддін Бек в Новкваті і ще багато інших.

В 1920 році поодинокі повстанські відділи оформилися в одну визвольну національну армію, над якою 1922 року перебрав командування генерал Енвар Паша, під керівництвом якого боротьба велася повних 6 років.

В 1933-36 рр. вибухли нові повстання, в яких, між іншим, співпрацювали деякі туркестанські комуністи, що навіть побачили справжню суть російського комунізму. Всі вони пізніше були арештовані і розстріляні. В цьому періоді визвольної боротьби Туркестану зрод-

жується теж концепція «азійського ренесансу», яка була формульована Миколою Хвильовим.

Голова ради комісарів Таджикської ССР Рагінбей, розстріляний 1937 р. більшовиками, у своїй книжці «Таджикістан» (Москва, 1935 р.) пише, що офіційно «басмачівський» рух було нібито зліквідовано 1934 р.

Визвольна боротьба Туркестану в новітніх часах поділяється на такі періоди: 1918-1919 рр. — початок збройної боротьби і спонтанне поширення її через ініціативу самого народу; 1919-1923 рр. — масові повстання з ясно сформульованою політичною метою: незалежність Туркестану; 1923-1926 рр. — придушення збройних повстанських відділів червоною армією; 1926-1937 — відворот повстанських відділів у гірські і лісисті околиці. (Тільки окремі нападали на залізничні лінії, склади зброї та ліквідація відділів НКВД); 1938-1951 — перехід до виключно підпільної боротьби і організування широкого пасивного спротиву.

На весні 1951 р. деякі західні газети принесли вістку про смерть Османа Батура, який на чолі 12-тисячного відділу «басмачів» у східному Туркестані керував повстанською боротьбою ще від 1939 року. За інформаціями наших туркестанських приятелів це й до сьогоднішнього дня в гірських околицях Паміру оперують невеликі відділи туркестанських повстанців, очолювані передовим революціонером та борцем за незалежність Туркестану — Рагманкулем.

У спільному фронті боротьби

Під час другої світової війни керівництво українського національно-визвольного підпілля, використовуючи ситуацію, створену ударом між гітлерівською Німеччиною та більшовицьким ССР, посилює і поширює фронт визвольної боротьби, включаючи до нього всі поневолені народи в Східній Європі і Азії. Українська Повстанча Армія повила посилену роз'яснювальну акцію між вояками національних відділів при німецькій армії. Ця акція мала великий успіх. На бік УПА переходили, а також організувалися в ній цілі національні збройні відділи. Постає конче потреба створення спільного комітету, який координуватиме революційну дію всіх тих народів. І так за ініціативою УПА і національних повстанчих відділів інших народів 21—22 листопада 1943 року під охороною цих збройних відділів на терені, опанованім УПА, відбувається I Конференція поневолених народів з участю уповноважених делегатів революційних національно-визвольних організацій або повстанчих формацій двадцяти народів. Зокрема треба відмітити активну участь у Конференції шестисоборової туркестанської делегації (5 узбеків і один казах), очоленої командиром Шірмагом, який пізніше був обраний до президії конференції.

Туркестанські повстанці, які мали в УПА свій окремий відділ під назвою «узбекський відділ» під командуванням героїчного командира Шірмага, разом з іншими боролися з відділами УПА в 1943—44 рр. на Волині — спочатку проти німецько-гітлерівського, а пізніше проти російсько-більшовицького наїзника-поневоловача.

По закінченні воєнних дій в Європі не було передумов для ведення збройної боротьби під більшовицькою окупацією в ширших масштабах. Тому Головне Командування УПА, в порозумінні з окремими національними командами відділів, вирішило ці відділи розв'язати, залишаючи їм вільну руку. Багато бійців зуміло пробитися на свої рідні землі і там продовжувати боротьбу в підпіллі.

Справжня дружба і братерство зброї між українськими та туркестанськими борцями і борцями наших свободолюбних народів, освячені кров'ю в спільних бсях, залишилися тривалим помостом, який сднатиме наші народи не тільки в теперішньому нашому змаганні за свої самостійні держави, але і в майбутньому: в побудові добросусідських взаємин, що буде заборолом проти всяких імперіалізмів.

Туркестанська еміграція, яка в більшості знаходиться в країнах Близького Сходу і в деяких західноєвропейських державах, є суто політичною. Переважаюча більшість, що стоїть на безкомпромисових позиціях проти більшовизму та російського імперіалізму взагалі, є організаційно об'єднана і вважає за своє головне керівництво Національний Туркестанський Комітет Єдності (НТКЄ).

К. В. Орлецький

¹⁾ Milli Türkistan (Національний Туркестан) 1949—1953 рр.

²⁾ AVN-Korrespondenz, 1949—1954 рр.

³⁾ Allgemeine Realencyklopädie (1900). Der Kleine Brockhaus — Wiesbaden, 1951. Jahrbuch der Welt — 1954. München.

⁴⁾ AVN-Korrespondenz, 11/12, 1952

ЮЗЕФ ЛОВОДОВСЬКИЙ

Сцілли і харібди української поезії (III)

МИКОЛА БАЖАН

Дебют молодого Тичини був тріумфальним вторгненням музичної стихії, вписуваної не дуже свідомо, але певною рукою в партитури оригінального і свіжого символізму. Така сама свіжість і сила, але оперті на значно більшу артистичну свідомість, позначили виступ Миколи Бажана, наймолодшого з покоління «українського ренесансу» (народ. 1904 р.). Він виразно робив навіязок до романтизму минулого століття, що зрештою не перешкодило йому стати поетом, цілковито сучасним. Романтизм в Україні тримався майже цілковито в колі народництва, яке вперше було подолане в творчості Івана Франка і Лесі Українки, але ще довгий час гальмувало рух; отже, коли поет безперечно великої міри виходив на романтичну дорогу, то він міг спиратися лише частково на рідну традицію, під тим поглядом напевно недостатню. Звідси неминуче посвоячення з чужим, іноді свідоме, часом випадкове. Не думаю, щоб Бажан знав іспанську романтичну поезію, але як же сильно його «Нічний рейс» нагадує корсарські вірші Еспронседи! Цей «неоромантизм» (сплатито великодушну дань прихильникам клясифікації і «шухлядковости») виглядав дуже своєрідно, бо знаходимо в нім очевидні впливи експресіоністичні, футуристичні і навіть формалістичні. В наслідок стихійної тенденції до швидкого вирівнювання боргів і запізненню у стосунку до західних літератур, в українському письменстві того періоду виник такий феномен: окремі течії, тенденції і школи виступали одна поруч одної без жодного привичного зв'язку і часто змішувалися навіть у творчості поодиноких письменників. Анахронізми йшли в парі з новаторством, інколи найкрайнішим, парнасизм переплітався з футуризмом, зустрічалися стилі і епохи. Запізнення було очевидним, буйність і динамізм тих переломових років надавали йому крайнього характеру. Пригадаймо, що такі феномени знала і культура польська; вже відцітав ренесанс, пробуджувалося до життя барокко, а по містах Речі Посполитої споруджувалося готичні костели. Адаже чи не найгарніша пам'ятка тієї спізнені готики в польському виданні, віленська Свята Анна, виникла менше-більше в той самий час, як і вавельський комплекс і каплиця Воїнів.

Микола Бажан дебютував щойно в 1926 р., коли Рильський уже мав за собою шість збірок віршів і усталену літературну позицію, а Тичина, який скінчився на «Золотому гомоні», вже віддавна загруз по уші в графоманській пропаганді. Романтичний революціонізм, земне бачення світу, органічна українськість, трагічний патос, а одночасно стилістичне новаторство, що притикалося до футуризму, але в суті речі не мало з ним багато спільного — така є, дуже загальна, характеристика Бажана. Деякий час його називано було «українським Маяковським», — безперечно надужиття, хоч на перший погляд оправдане певними збіганнями поезії «Імобе з Галаму»:

Cdy ptaki złąknione
krzykną
w papirusach znoynych
i czarnym muskusem zgęstnieje niebo,
w gąszczach lasu

kryje się wojownik
starożytnego zakonu Maghrebu.
W niebo gwiazdy wpiły się jak kraby,
w ziemię wsącza się namul cieni,
a pod liśćmi rudych baobabów
rozkwita emalia żrenic.

Imobe z krainy Halamu,
a z nim czarnych niewolników ławy
w noc powstańczą i pod wtór tam-tamu
nabijają karabin rdzawy.

Nie marabut to od rzeki krzyczy,
nie kobiety biją w piersi buklaki,
to tam-tam dudnieniem tajemniczym
niewolnikom podaje znaki.

W noc powstańczą, w noc ślepiów tygrysich
przez sitowia przemyka murzyn.
I nie wiedzą biali spahisi,
czemu nroek krwawe goły wróży.

W noc powstańczą, w noc tęsknej żaloby,
kiedy księżyc banany smoktał,
popelził czarny niewolnik Imobe
pod biały francuski blokhaus.

Groźny jęk mroczne niebo rozkrajal,
Z łona nocy pełźnie wycie hyjen.
To dla ciebie, Halam, czarny kraj,
Imobe w bagnisku gnije.

Wiosną znowu zapachnie bambuli
i czad żeńskich piersi nieprzytomny.
Znojna noc kraj Halamu otuli
i o wszystkim jego serce zapomni.

Któż spamięta w noc zmysłowej zawieruchy,
kiedy zapach bambuli żądza chlusta,
jak wpełzały sinawe muchy
w zakrwawione Imobe usta?

Ale murzyn
sam się stanie
samumem,
bojownicy wstaną z rabów rzeszy
i rebelia rozjarzonym szumem
w twarz blokhausu uderzy.

Поема постала 1926 року. Це був ідилічний період для літератури в порівнянні з пізнішими часами. Тривали жваві, інсіді бурхливі літературні дискусії, різні тенденції і напрямки мали повні громадянські права. Щойно за кілька років після того почалося закручування шруби, шиккування письменників у шеругу і витягання їх на Прокрустовім ложі марксистської доктрини. З бідою поема «Імобе з Галаму» змістилася б навіть у рамках «соцреалізму», як поетичний вираз «співчуття до боротьби колоніальних народів» і доказ «марксистського інтернаціоналізму». Зрештою не треба великої проникливости, щоб відкрити в зацитованих уривках такі тяжкі гріхи, як «ідейну довільність» і «надмір естетизму». Року 1936 Бажан такого віршу вже не видрукував би. А от сонет з такого самого, раннього періоду — «Ніч Залізняка»:

Zbliżyli się do jaru. Cień ponury płynie
za każdym, jak ponocna czarna mara.
Skrzyp wozów — muzyka stepowa stara —
i koła grzęzną w rozmieszanej glinie.

Snuje się nurt odwiecznych groźnych narad
na śmierć i pomstę szlachcie w Ukrainie.
Do cerkwi zimnojarskiej ściąga w tej godzinie
hreczkosiej, mnidi, koniokrad i psiawiara.

I wzburzył się i zacił naród w lasach bujnych
Chłop, kozak, mnich ponury i rozbójnik
wśludhani w wieszce krzyki kurów trzeczich.

Aż na zbudzone cerkwie spadł spiżowy alarm
i cieni buntowniczych rozjuszona fala
od jaru urocznego w mroczne stepy leci.

Сприйняття народного бунту з боку буйної мальовничости, що як же нагадує «Канівський Замок» Гоцинського і «Срібний сон Саломеї», не має, очевидно, нічого спільного з марксистським баченням історії. Навіть більше, навіязання до анархічних, гайдамацьких традицій мало для читача, який ще не охолов після вогню революційної «отаманщини», спеціальний по смаку, напевно дуже далекий від усяких соцреалізмів. Коли почнеється систематичне закручування шруби, Бажан віршів цього типу більше писати вже не буде. Утече в східну філологію і перекладну працю, сховається за мальовничим муром грузинських та узбекських мотивів. Звичайно, навіть і там він мусить витарабанувати офіційні заклинання, згадувати про молодого Сталіна, що прогулюється по кавказьких горах («Ранок у Горі»), давати запевнення про щастя і братерство народів, що живуть у кордонах СРСР. Цією ціною йому вдається в інших віршах бути собою. Проте найчастіше марксистський дидактизм настирливо відрається і підтінає жили, випускаючи поетичну кров.

Поемка «Танцівниця» починається знаменитим епісом. Елемент танку пориває узбекську дівчину. Елемент музики. Завірюха жестів і барв.

Z śpiewu i złota spienione jedwabie,
ramiona jak płomienie, pnące się ku górze,
zastygły w niemym geście — i coraz im słabiej.
I bębna rytm. Wpatrzona, bezwiednie mu wtrzęzę.
To dziewczyna z odwiecznych wybrzeży Egiptu
przechodzi przez księżycy cienie srebrolite.
A szaty moje są, jak strony manuskryptu,
na których usnął Hafis w skrętań liter.

Khorezmu stary zew w porywach bębna głudych
potężnym echem przestrzeń wskroś przetrząbał.
Drżąc, czekam. Muzyka, jak płomień zawieruchy
wyrasta w górę. Huk we wściekłych trąbach.
i w lesie dźwięków, po orkiestry śladach,
gdy stopy me ogarnia płomień barwnych watr,
unoszę się i lecę, wstaję i upadam!
I wplątam życie w tańca znoyny wiatr!

(Загнали й попливли шовки золотопінні,
І руки знесені, мов язички вогню,
Угору скинулись в тривожному тремтінні,
І дрібно бубон б'є. Я вкупі з ним брину.
Я чую ритм і час, і жєнщина Єгипта
Ввходить в місячний очей моїх розріз.
І барви шат моїх — оздобо манускрипта,
Де витворним письмом записаний Гафиз.)

Хорезмський древній клич в глухих метанях бубна
Пролину і пропав. Ним сповнена украй,
Я жду, стенаючись. Музика довготрубна
Росте, як стовп грози. Росте у вись карнай,
Під деревом звучань, у лісі труб довгастих
Я зводжусь і кружусь вогнем барвистих ватр.
Упасти й прянути, завихритись і впасти! —
О, повість жєнщини, о, невимовний садр!

Але елемент танку й музики не спромігся заглушити «пролетарської свідомости». Поет своєчасно пригадав, що в совєтах життя «заможне і щасливе» і що треба це якось ушанувати. Те, що заповідалося як до-сконала поема, розпливається в обов'язковому дидактизмі.

Adi, znam zwyczaję wszystkie stare i podstepy
pramatek moich, smutnych, niemych i bez siły.
Tak samo dla nich grzmiąły niedgdy bębny,
tak samo trąby hucznie zawodziły.

Noszę je w sobie, niepoznane ale żywe,
ich czar, ich chytrość we mnie znów wyzwała taniec,
tych, co ginęły wśród pól gliniastych Chiwy.
w sogdiańskich piachach, w stepach i Ferganie.
Widzę ich ciała, gesty rąk powolnych,
zwichrzone, ciemne włosy, ich spojrzenia chyże;

czują ich wzrok — nalożnic i niewolnic,
dręczących się do śmierci w służbie i jasyrze.
Każdym krokiem ich starą boleść śledzę
i tańca mego pieśnią uroczystą
dziś wypowiadam całą życia wiedzę
o szczęściu i miłości wolnych ludzkich istot.

Aż dźwięk zwycięskiej trąby, idąc po mydł śladach,
skończy ten taniec: — Serce, spoczni już!
Tak radość spowiadając, widzom opowiadam
kobiecie dzieje. dzieje naszych dusz!

(Я знаю сховані лукавства і звичай
Німих, нерадєсних праматєрєв моїх.
Так само і для них колись ревли карнай,
Так само бубон цей метався і для них.
Вони живуть в мені, розгадані і знані,
І переможєні, і хитрі, і живі,
Вони, що згинули в піщаній Согдіані,
В вологій Фергані і в глиняній Хиві.
Я бачу їх тіла, їх звихренїй серпанок,
Іх вишуканїй жест, привибаи їх старі;
Я добре знаю їх, рабїнь і полонянок,
Розпачливих жїнок в пївтемнїй ічкарі
І це своє знаннє, це видиво й умїлїсть
Я в танець втілила, і тіло проспїва
Про радїсню любов, роботу, честь і смїлїсть,
Про волю людського прекрасного ества.)

Звук тріумфального високого карнаю
Вінчає танець мій: — Зведєсь і серце зруш!
І я, танцюючи, про радїсть повїдаю.
О, повість жєнщини, о, повість наших душ.)

В збірці «Будови», виданій 1929 року, Бажан досягнув кульмінаційного пункту свого розвитку. «Гетто в Гумані», «Ніч Гофмана» — це справжні шедеври, в яких несамовита фантазія, гострий, до карикатури провадячий дух сатири, брутальна, а одночасно незвично цілеспрямована метафора, максимальна конденсація змісту і розпечена до білоти мова гармонійно сполучається в заплянованій архітектонічній формі. Потім — звичайна доля совєтського письменника! — прийшов нічний допит в НКВД, заламання і поступовий параліч великого поетичного таланту.

СВГЕН МАЛАНЮК

Розвиток української поезії на еміграції з головним осередком у Празі (Маланюк, Липа, Дараган, Ольжич, Лятуринська, Стефанович, Тєліга, Мосєндє), і на Землі Червєнській (вона була в стосунку до Києва і Харкова літературною провінцією, що відгонїла своєрїдне загумїнковїстю) — ішов власними дорогами. З бігом років, а особливо по війні, класицистичні впливи систематично набирали на силі. Якщо той класицизм у пізнішого Маланюка був наслідком натурального заспокоєння і дозрілости, а в Стефановича і Ольжича — вроджєним елементом, то в інших випадках він являв собою тиранїю літературної моди або попросту терор критики, надто задивленїй в зєровських Навсїкаї та Астрєй.

Не тяжко відрїзнити, де ми маємо до діла з автєнтичним переживаннєм і свїдомою, самодїяльно виробленою артистичною позицією, а де з мозольною копією пильних учнів, яким штивна педагогія утруднює знайдєння власної дороги.

Найбільшою поетичною подїєю останнїх рокїв була поява двох збірок віршїв: «Влади» Маланюка і «Гостя і господа» Орєста. Для польського читача, який стежив за перекладами української поезії, що часто з'являлися на шпальтах літературних органів перед війною (Голлєндєра, Яєстрємбєца-Козловського, Чєховїча, нижче підписаного), Маланюк є старим знайомим. Автор «Перстєня Полїкрата» виповнив окремий розділ в історії сьогочасної поезії. Визволившиє 3-під сильних колись росїйських впливїв (вплив Блока був радше негативний, бо надто поверховий; Гумїльова — позитивний), Маланюк здобувєся на власну історїософїчну і артистичну візію України і з цього погляду з ним мїг би мїратися тільки Олег Ольжич. Але цей останнїй загинув надто молодим у надїєвській катївнї, і його великі можливостї не дочекалиєся на повну реалїзацію. В однобїчному і образливому памфлєтї, що вийшов у Варшавї перед самою війною, Андрїй Крижанівський іронїчно назвав Маланюка «пророком». Можємо смїливо сказати на це окреслєння, попередє відкинувши від нього іронїчні знаки наведєння. Бо якщо пророкуваннє для народу в романтичному значєнні цього слова полягає в відкриваннї затемненого сенсу історії, прокладаннї дорїг для майбутнього і безжалїсному бичуваннї «твердолобих», щоб визволити в них «ягнолину душу», то Маланюк на правду є пророком. Без знаків наведєння.

Про «Перстєнь Полїкрата» я вже писав при іншїй окаязї, що він становить вершковє досягнєння Маланюкової поезії і заразом трїангуляційний пункт української поезії ХХ столїття. Останньо видана збірка, «Влада» (влада в українській мовї звучить сильнїше і гострїше, ніж владза, має деякий посмак архаїчний) не поширила засягу цієї лірики, найбільше — вона чїткїше виопувила апокаліптичний тон, акценти історичного катастрофїзму в «часи погорди і страху». Біль і стражданнє лише рїдко вибухають розпачем і гнївом; меланхолїя і відмова дедалї частїше перетїнають дорогу віршам, які завжди зберігають ту саму формальну рївновагу, яка вже з'явилася в повнїй дозрїлостї у попереднїй збірцї. Велике заспокоєння — так можна б назвати цю збірку. Не важить, що воно заправленє гїркїстю трагічних переживань, поразок і розчарувань; смак полину не викривлює уста гри-масою, але складає їх в спокїйний, хоч і болїсний усмїх в обличчї мїзерїї і занєпаду нашої епохи.

Ця характеристика стосується насамперед віршїв, писаних по війнї. Ліричні рєчї воєнного часу (деякі з них були друкованї на шпальтах «Культури») бїльше нагадують давнього Маланюка, який не цурався інвективи і сарказму, як і поетичної публіцистики, в найшляхєтнїшїй зрєштою відмінї того роду, яка бо легїтїмається «Пєклом» Данта і «Гробом Агамємнїона» Слов'яцького.

(Далі на 11. стор.)

М. КАЛИТОВСЬКА

Самотній письменник

«Я ставлю собі часто питання: яка може бути мета життя і, головне, в якій мірі зовнішній світ реальний... Можливо, матеріальний світ має тільки вартість символу. Ця ідея близька мені здавна. Таким чином загальний неспокій є відбиттям нашого власного неспокою. «Криза» є спершу в нас; хаос у світі відповідає внутрішньому хаосові, що є в нас».

(ІЗ «ЩОДЕННИКА» ЖЮЛЬЕНА ГРИНА)

Жюльєн Грін належить до письменників, яким життя ставить глибокі проблеми філософського порядку і які шукають за ними в довгому зосередженні, стараючись не ошукати ні себе, ні інших відповіддю.

Французькі критики називають його скромним автором, який дбайливо вичистив свій «Щоденник» від усіх інтимностей, застерігаючи собі публікацію деяких його частин тільки після смерті.

Самотність, в якій живе письменник у Парижі, мало відома широкій публіці. Зрештою письменницька творчість, якій віддається Грін усім еством, вимагає систематичної праці, в якій значне місце займає читання і студіювання літератури та зв'язаних з нею проблем. Самотність є, може, і наслідком його меланхолічної вдачі, яка замислюється, відчуває і переживає. Він любить Париж. Довгі проходи старими вулицями та кварталами дають йому те, що потрібне письменникові: нагоди до роздумування та рефлексій. Він любить спокій і не навидить поспіху. Його життя усистематизоване так, щоб можна творити й писати. Поза тим Грін підтримує зв'язки з французькими письменниками і любить мистецтво, а особливо малювання. Його помешкання прикрашає значна збірка модерного еспанського малювання Сальватора Далі, яким письменник захоплюється.

Останні роки своєї творчості Жюльєн Грін присвятив театрові. Кажуть, що він цілковито перейшов на драматичний жанр, і хто зна, чи повернеться скоро до повістей. Можливо, що театр відповідає куди більше його творчості й дозволяє йому висловитись з більшою силою та експресивністю. Може спричиняється до цього й сама атмосфера театру, в якому письменник переживає залюбки на всі репетиції його п'єс.

Автор «Мойри» написав досі тільки дві п'єси: «Південь» і «Ворог», які пройшли з великим успіхом на сценах паризького театру. Остання здобула особливий успіх в театрі «Буф Парізьєн» завдяки добрій обсаді артистів і між ними відомо Марії Касарес.

Як ствердила критика, остання п'єса «Ворог», не легкої до зрозуміння краси, розгорнула перед глядачами цілу низку картин, сильних інтенсивністю переживань, повних творчої уяви та містичзму. Персонажі — це люди «з плоті і крові», повні пристрастей у своїх ділах та словах. Але проте є щось в них, що належить до невидимої частини їхнього «я», а, можливо, навіть їм не належить.

Це вже належить до містичзму, який спрямовує їх до справжнього Спасіння. Історія здавалось би банальна. 1785 р. в замку Сієранж живе граф Філіпп з горною і молодою жінкою Єлисаветою і братом Жаком. Чоловік каліка, і жінка знаходить симпатію і прив'язання до молодшого брата. Життя пливе, здається, мляво й безбарвно. Але одного дня з'являється в замку третій брат П'єр, що покинув монастир і повертається до світського життя. Його певність у себе та красномовність здобувають прихильність молодій жінці. Але тут стається щось дивне й неочікуване. Єлисавета, яка має багато чуття до новоприбулого

ЖЮЛЬЄН ГРИН

«В О Р О Г»

(УРИВКИ З ТРЕТЬОГО АКТУ)

Єлисавета: Няню, я хочу, щоб ми були вже завтра.

Няня: І чому ви бажаєте, щоб завтра прийшло так скоро? У моєму віці «завтра» не має ніколи того усміхненого обличчя, яке ви йому даєте наперед, і як би не був захмарений день, в якому ми перебуваємо, я люблю його більше від того, який прийде.

Єлисавета: Я однак настоюю, щоб «сьогодні» вже пішло, бо воно перестрашує, як злоба, що крутиться біля мене, і я відчуваю такий неспокій, що стоюти на місці — для мене мука. (Вона затримується і говорить півголосом, ніби до себе). А проте я щаслива.

Няня: Що ви говорите? Мала дівчинко, сідайте тут і розкажіть мені вашу історію.

Єлисавета: Цієї ночі битва відбувається тут, в Сієранжі, і я на своєму місці між цими мурами. Так, я входжу знаменито в почуття вояка, який очікує ворожого вогню, який знає, що йому дають кріс, і який бунтується проти страху; в той самий час бажання бачити своє призначення, що здійснюється, таке велике, що він кине вперёд, якщо йому не заборонили б рухатися.

Няня: Це мрії, як і ті, які ви колись мені казали, коли ви були малою і хотіли бути іншою особою в іншому царстві. Єлисавета: Ні, це не мрії, але єдина особа яка могла б мене зрозуміти, не тут, і в дійсності я бажала б, щоб вона була ще далі. Няню, є хвилини, в які я стільки терплю, що мені хотілося б простягнути на долівці, стримати віддих до хвилини, поки візьме мене смерть. Я не знаю, що зробити з моїм тілом, я не хочу його мати.

Няня: Що з вами, Єлисавето? Ніколи я не бачила вас такою.

Єлисавета: Мені здається, що моя душа відділяється від мого тіла, і я хочу тепер того, чого я жахалася. Ви знаєте, що три тижні я тремчу за життя людини яку ми прийняли в Сієранж... Я боюся всього, я прочуваю найгірше. Те, що я

відчуваю рівночасно, що між ними стоїть хтось, хто розділяє їх і кого вона називає «ворогом». Вона прочуває якесь нещастя і хоче чим скоріш змусити молодого чоловіка покинути замок. Вона хоче врятувати його перед нещастям, і не тільки перед звичайним банальним нещастям, але й перед загубленням душі. В ній будиться нагло така сильна віра в Бога, що вона хоче врятувати П'єра коштом їхньої розлуки. Але, здається, віра її ще була за слаба, і П'єра вбивають.

Жюльєн Грін офіційно не належить до письменників-католиків, а проте роки війни переродили його зовсім і кинули на шлях шукання глибокої віри.

Одному приятелю, на питання, що він думає робити в небі, Грін відповів: «Грати на арфі». І його відповідь була щира.

уявляю собі, наповнює мене страхом. Якщо П'єр лишиться тут, він загине. Няню, треба, щоб я переконала його, щоб він пішов геть. Вчора я не змогла. Вчора...

Няня: Говоріть, Єлисавето. Звільніть-ся з тягару, який вас давить.

Єлисавета: Вчора він мене переміг. Цієї ночі я буду більш сильна, я знайду в моєму серці слова, які вирвуть його з небезпеки. Вони придуть мені на уста несподівано, вони будуть мені дані, я певна, але я ще їх не знаю, і коли починаю роздумувати, все мішається в моїй голові, жорстока ніч твориться в мені. Однак я переможу, і він піде. Чи ви вірите в Бога, Няню?

Няня: Так, очевидно, моя дитино, вірю і так давно, як тільки пам'ятаю.

Єлисавета: Я вірю від цієї ночі і вірю так сильно, що світ меркне в моїх очах так, як сон, з якого хтось будиться і отривається. Зовсім малою я відчувала його близько, але не знала його. Треба було, щоб П'єр прибув сюди, до Сієранжу і мене повів до нього, не знаючи того сам. Там, де П'єр чекав мене. Він очікував мене також. Я називала його Ворогом, бо не знала, яке дати йому ім'я, бо він був завжди між мною і здійсненням мого бажання, але не як тінь, а як стіна світла, що відділювало мене саму від мене. Як це можливо, що я люблю його, якщо він ворог мого щастя і копає провалину між П'єром і мною? Няню, я люблю П'єра, як звір любить своє мале. Це не розкіш, що прив'язує мене до нього, про неї нема мови, любов нищить приємність, як вогонь спалює листок. І я люблю Бога, Няню, я теж люблю Бога. Скажіть мені, як це можливо. Говоріть так, як колись, коли ви відповідали на мої дитячі питання...

Няня: Немає інших, як тільки дитячі питання на цьому світі. Господь дав нам тільки одне серце, щоб любити його й людей...

(Переклад М. Калитовської)

ЮРІЙ ЯНОВСЬКИЙ

Боротьба за людину

(ОПОВІДАННЯ)

Коротко кажучи, ми вийшли із ЗАГС-у, де урочисто поєднали її та моє життя на найближчі п'ятдесят років: мені двадцять п'ять, їй — двадцять три, — більше ніяк не вийде. Вона, моя Маша, ішла од мене праворуч, а зліва до мене тулилася її подруга Неля, дорогий свідок нашого одруження.

«Неля, — сказав я, — прошу вас описати мені ще раз, який вигляд має моя кохана дружина і який вираз мають її очі, коли вона поглядає скоса на мене й штовхає ліктем під бік».

«Маша русая, як і ви, — відповіла покірно Неля, — з м'яким, як шовк, волоссям...»

«Знаю, — перебив я, — і пахне це волоссям трохи смішно — мигдалем, і в пальці аж струм б'є, коли поглядити, вітер докидає його іноді мені до уха...»

«А руки в неї маленькі, — продовжувала Неля, — пальці довгі».

«Знаю й руки, — відгукнувся я, — ці руки ведуть мене через життя, я сто разів умер би за кожен пальчик!»

Тут Маша не витримала, дмухнула на мене збоку, наче бажаючи потушити мою температуру.

«Ваша Маша не дуже красива, — описувала далі Неля, — але до чорта симпатична! В її очах іноді проскакують

такі бісики, що просто страшно стає за життя навколишніх хлопців. Вони в неї сірі, ті кляті очі, а часом аж чорні, коли сердиться, а то й блакитні, коли посміхається ваша Маша...»

Тут ми дійшли до рогу вулиці, треба було переходити брук. Ми стали чекати. Я почув поруч дитячий голосний шепіт: «Ма, дивись, який страшний цей дядя! У цього зовсім немає очей, тільки окуляри! — Цсс!» насварив хтось дитинку. Тоді Неля й Маша швидко підхопили мене з обох боків, і ми майже перебігли брук.

«Любі мої, — сказав я супутницям, — правди ніде діти. Так воно й є. Приготуйтеся до того, що принаймні раз на день ви це почувте. Навіть мої військові нагородні не врятують становища. Спочатку людям бачаться мої невидючі очі, а вже потім — ордени чи медалі...»

Ми дійшли до нашої студентської кімнати. Ще зранку там усе було приготовлено до бучного весілля. Маша з подругами спекла, що належить, мої друзі принесли «пального». На сходах нас заспали травною, квітами, я подумав, що на мене перекинувся віз із свіжким сіном. Весілля вийшло щире й сердешне. Бажаю всім знайомим фронтовикам, щоб їх теж так стрічали й кричали

Помилки Вершигори

Як письменник П. Вершигора відомий книжкою «Люди з чистою совістю», в якій він описав походи Ковпака і свою участь в них на посту начальника розвідки партизанського загону під час німецької окупації України. У цій книжці, як відомо, Вершигора згадував і про боротьбу більшовицьких партизан проти українських повстанчих відділів на Волині й Поліссі.

Останнім часом Вершигора виготовив нову книжку «Браття по зброї». В ній на тлі історії України від найдавніших часів він змальовує різні види й форми повстанчої боротьби українського народу за своє визволення. Це отже, коротко кажучи, історія партизанської боротьби чи, як автор називає, «народних форм збройної боротьби» українського народу.

Книжка Вершигори уривками друкувалася в московському літературно-мистецькому журналі «Октябрь» (1954, ч. 3, 4, 5).

Описуючи період козацьких воєн, автор поєднує з «націоналістичними» істориками:

«Визнаючи, що козацтво є формою партизанської боротьби, націоналіст Грушевський і його послідовники навмисне плутали питання. Маскуючи, приховуючи, відкидаючи розшарування серед козацтва, вони хотіли оголосити народним способом війни і дії зрадників народу, його лютих ворогів — виговських, мазеп, скоропадських і петлюрів».

«Але правильно критикуючи і розкриваючи шкідливу, антинародну, контрреволюційну, націоналістичну теорію грушевських про безкласовість, безбуржуазність походження українського народу, деякі наші історики — начотчики — принижують значення творчості народних мас, применшують значення козацтва як патріотичного, свободолюбного початку в історії російського й українського народів».

До цього Вершигора додає таку увагу: «Так, наприклад, в «Історії України» (видання АН УРСР, Київ, 1953) зроблене, на нашу думку, негідне намагання намалювати історію без історії, тобто показати розвиток народу без найяскравішої сторінки його раннього життя, в якому була втілена творчість народних мас, і в першу чергу трудового селянства, яке виявило свій патріотизм в партизансько-козацькій війні. Ця книга — яскравий приклад, не гідний наслідування — чиновницько-перестраховочної творчості, яка не має головного зерна історичного дослідження — патріотизму».

Ця увага викликала реакцію секретаріату правління Спілки советських письменників у Москві, значення й важливість якої можна бачити вже хоча б з прийнятих з цього приводу постанов.

Секретаріат спілки підкреслює, що редакція журналу «Октябрь» припустила грубу політичну помилку, друкуючи увагу Вершигори, бо вона «загальноплем'яє наукову працю Академії наук УРСР „Історію Української РСР“ і є негідним випадком проти цілого колективу вчених, що працювали над книгою». Помилки редакції, зауважує далі секретаріат спілки, є наслідком безвідповідальності і (Далі на 10. стор.)

«гірко» та співали фронтових пісень. Перед очима моїх спогадів пройшли вміть картини фронту. Лісок, де був наш аеродром. Лісова річечка, де ми вмивалися. Витоптана талаявина, де фронтовий ансамбль пісні й танцю показував класу. Мій винищувач. Я пригадав кожну дрітину на його фюзеляжі, кожну прим'ятину, масляну пляму. В мене у вухах переможно заспівав мій мотор, знайомий голос якого супроводив мене у всіх атаках, на всіх висотах, коли я «закладав» віражі, коли я йшов у піке, коли я гнав «мессера», чи коли я пірнав у хмару, щоб збити фріців з пуття, бо їх на той раз було більше в повітрі.

Ми посідали до столу. Праворуч од себе я почував Машу, вона схвильовано дихала й часто торкала моєї руки, тулилася щокую до мого рукава. Я вже майже звик до темряви, опуклої виразності набули навколишні звуки, я привчаюся відрізняти, з якої відстані вони лінуть. Опинившись в світі сліпих, я всіма моїми відчуттями замінюю зір. Шкіра на пальцях наче вся складається з нервів, які вміть розпізнають усе, до чого я торкаюся. Але я ще не встиг одвикнути од зорових уявлень, я сидів коло стола і бачив себе з обпаленим обличчям. Я бачив себе поруч молодій видюшій дружини, яка мене полюбила, мені хотілося затулити обличчя руками, щоб заховати його од поглядів.

«Друзі, — сказав я, — уявіть собі, що я такий же зрячий, як і ви всі, тільки очі в мене заплочені, і вам не треба

час від часу кидати на мене співчутливі погляди й відчувати в серці гризоту. Найгірше для сліпої людини, коли їй співчувають, жаліють... Вип'ємо по чарці, закусямо картоплею й капустою, бо студентське життя таке здавна: наука краще в голову йде, коли шлунок неповний. І наші університетські часи згадуються колись, як свято...»

«Не вірю, — сказав хтось п'яним голосом, — яка тут у чорта може бути любов?» Голос замовк, мені здалося, що власника його скопило кілька рук, турнуло на тапчан. «Пустіть», прохрипіло з-під подушки. Я взяв свою склянку, навіпамаки налив туди горілки, устав, тримаючи склянку в руці. «Спасибі тобі, Грицьку, — сказав я, — за щире слово і взагалі. Я п'ю за твоє здоров'я...» «Не п'ю», через силу вимовила Маша. «Я вип'ю сам», твердо продовжував я і міцно-міцно стискав у руці склянку, щоб людям не здалося, що в мене тремтить рука. Проте горілка в склянці хлюпотіла так, що аж на ліву руку мені полетіли бризки. Я намагався стримати це тремтіння й відчув, як склянка роздмухалася в руці, горілка опинилася на столі.

«Друзі, — сказав я, — Грицько ще на фронті знав, що за перемогу належить нагорода. Він намагався залишитися живий, щоб повернутися додому, постелити койку й вилежуватися до кінця життя. Так він думає, не розуміючи, що найвищу нагороду одержував там, на полі бою, заглиблюючись у думки серця, пишавшись довір'ям батьківщи-

Про дитячу літературу в УССР

Затьмарювати дитячу душу можна не тільки забороною бавитися, непридбаним для дитини книжкам, суворим поглядом, непотрібною покарою. Руйнують ту душу і, наприклад, багато віршів І. Неходи. Марна затрата часу і місця їх цитувати. Вистачить і заголовків: «Про негритянського хлопчика і капіталіста», «Солдат Мао - Тсе - Тунга», «Трактор „Сталінець“ і шакапина - конячина»... Той «поет» підносить дитині проблему капіталізму-комунізму, війни у Китаї, вихваляє техніку і згадує любов до природи... Повноцінна людина нашого часу здебільшого вчиться любити природу змалку і любити техніку дорослим. Людина, яка особливо у дитячі роки пройшла байдуже повз природу, у більшості виростає кам'яним бюрократом, тупим головорізом чи технціантом із металевою душею. Навіть советська критика закидає часто Неході поверховість, технцізм і часом мистецьку невірність. Однак і Нехода зробив чималий вклад у дитячу літературу своїми «Казками» — оригінальним поетичним трактуванням української народної казки («Чому кіт умивається після сніданку», «Лисячий хвіст», «А чому у зайчика тріснула губа» тощо).

У журналі «Дніпро» (Київ, 1953 р.) критик Василь Лисенко опублікував статтю на тему дитячої літератури, в якій, між іншим, писав: «Провідними темами післявоєнної дитячої літератури є тема партії і народу, советського патріотизму, інтернаціоналізму та дружби советських народів». Коли майбутній історик літератури говоритиме про українську советську дитячу літературу, йому вистачить двох стрічок, щоб тільки сказати, що твори на такі теми були і що багато наших письменників і поетів змарнували час... Втрачено часу є книга Н. Забіли «Наша батьківщина», П. Тичини «Вишиємо Сталіна портрет», М. Познанської «На рідній землі», Б. Чалого «Діти миру» та багато віршів різних підсоветських авторів, багато оповідань і пісень, яких не співають і не співати-муть діти.

«Раз я взувся в чобітки, зодягнувся в кожущинку... — хто із нас не пам'ятає цієї поезії Олеса. І хто не запам'ятає із дитячої поезії Платона Воронка, зібраних частково у чудовій книзі «Читаночка» (Київ, 1951 р., тираж 40 000 примірників, великий формат, ілюстрації Яблонської). Ось одна з них:

ЗАЙЧИКА ЗЛЯКАЛИСЬ

Ми ходили по гриби,
Зайчика злякались,
Поховались за дуби,
Розгубили всі гриби,
Потім засміялись —
Зайчика злякались!

Діти не мислять абстрактними категоріями. Поняття «мир», «слава», «шкода», «можливість» для дитини не існують без конкретного визначення, втілення в якійсь речі, події, образі. Платон Воронько, який є найбільшим сучасним поетом для дітей, збагнув цю істину і талановито реалізує її у своїй творчій практиці. Він поєднав у собі чутливість педагога, гумор українця, гострозорість поета.

Так в УССР письменники і поети, не-

наче дволикі Януси, працюють то для збагачення рідної дитячої літератури, то для збагачення велитенської продукції в ССРСР, ім'я якій макулятура. З мистецького погляду твори для дітей в УССР є різного поєму. Наприклад, М. Руденко, аби й які українські поезії для дітей не написав, аби й на яку громадську відвагу як поет здобувся, однак він не може стати поруч із П. Вороньком, Н. Забілою, О. Копиленком, О. Донченком. Не стане тому, що висота таланту не дозволить. Як і, так би мовити, в дорослій літературі, в українській дитячій літературі існують творці художнього слова першорядні і друго- чи й третьорядні. Це добра ознака, ознака чималого розвитку дитячої літератури, поруч із тим, що вона має вже свої жанри: малюють ілюстровані книжки із мінімумом тексту: школярі — збірники поезій і оповідань із ширшим розкриттям життя, таємниці природи тощо: діти старшого віку мають свої повісті, свій, хоч який бідний, театр. Якісно вартісні твори дуже мало. Але це вина не творців книг, а політичного режиму, ворожого народів.

В УССР працюють видавництва для дітей (майже всі, окремо спеціалізувалося на виданні дитячих книг тільки

Хроніка

культурного життя в УССР

На білоруську мову перекладено біля п'ятисот творів українських письменників. Із класиків перекладено І. Котляревського, Л. Глібова, Нечуя-Левицького, П. Грабовського, П. Мирного, Л. Українку, І. Франка, О. Кобилянську і М. Коцюбинського. Книжки вийшли в різних білоруських видавництвах за останні два роки.

Іван Бражнін, російський поет, переклав на російську мову «Енеїду» Котляревського. Переклад вдавсь блискуче. Для збереження українського кольориту перекладач увів багато українізмів.

З нагоди «свята» 300-річчя «возз'єднання» України з Росією російські письменники відвідали і поклали квіти на могили Григорія Сковороди, Лесі Українки та Михайла Коцюбинського. Вони ж, на чолі із Сурковим, подарували українським підсоветським письменникам скульптуру Т. Шевченка, виконану у бронзі.

Режисери Лапокин та Левчук поставили фільм «Співає Україна», зйомання якого провадилися під час декади самодіяльного мистецтва УССР. Київська кіностудія закінчує випуск фільму.

О. Білецький, дійсний член АН УССР, закінчує працю над книгою «Проблематика в творчості Лесі Українки».

Малює-мистець Іван Іжакевич, якому у цьому році минуло 90 років з дня народження, одержав орден «Трудового червоного прапора». Раніше мистецьві було присвоєно звання народного художника Української ССР.

ни, виконуючи найвищу місію своєї життя — здобуваючи перемогу.

«Він не вірить у моє щастя. Так само, як і тоді, коли ми з ним удвох налетіли на десяток «мессерів». Пробач, Грицьку, може ти про це не хотів би почути. Але я мушу захищатися. Ти тоді певний був, що мені настав край, бо машина моя вся взялася вогнем, і на одних кілька секунд ти пірнув у хмару. Потім ти виринув, добре бився, і ніхто тобі не закине нічого. Так теж можна воювати, але так не перемагають. Ще раз пробач, — я не уявляю твого обличчя.

«Я падав, охоплений полум'ям. Я не хотів використовувати парашута, бо ця територія була під ворогом. Я дав максимальні обороти моторові. «Здоров, Гастелло!», гукав я з усієї сили. Я натиснув контакти кулеметів і мчав до землі, стріляючи в ешелю, на який я направив свій винищувач. Скажу одверто, що тих кількох секунд, які мені лишилися жити, було цілком досить для багатьох думок. Може, і Гастелло так думав. Він не зостався жити, щоб нам розповісти. Вогонь бив мені в обличчя. Я не міг затуляти очей, руки тримали штурвал, літак мусів врзатися в ешелю! Навіщо очі, коли все одно кінець! В останній момент очі мої пожеж вогонь я встиг відчутти порожню глибину, замість них, пекучу чорну безодню. І в кромішній темряві виринуло обличчя мого командира полку, небіжчика майора Кочета, який голосно сказав: «Пунктуально, Ваня!». І щось ударило мене по голові, якийсь паровозний гу-

док простягся од мого життя в безко-нечність...»

«Вип'ємо ще, — перебила тоді мою розповідь жаліслива Неля, — а може, давай те застпавсмо? Ну її до лиха, оту війну?.. Що було, то було!»

«Іване, — сказала Маша, — хочеш, я їм розповім, як ми познайомились?»

Я мовчки сів, і ніхто не міг заглянути в мою душу.

«Дорогі мої, — почала Маша, — я жила в селищі поблизу залізничної станції. Батько мій працював у депо, а наречений їздив машиністом. Вони організували партизанський загін. Але одного станційного, якого вони необережно прийняли до себе, німці так били, що станційний виказав батька і нареченого... Їх повісили перед станцією. Ми з мамою сховалися в тітки, будинок наш зайняв поліцей. Пам'ятаю, як зараз, — цвів бузок, співав соловей, місяць плив по небу весь золотий, а мій батько удвох з нареченим мов стояли між двох стовпів, ноги їхні торкалися землі, під подувом вітру вони злегка поверталися один до одного, наче в розмові».

Маша замовкла, я чув, як вона важко дихала. Я вирішив продовжувати сам.

«Ото значить, як побачив я в останню хвилину мого життя небіжчика майора Кочета і він сказав „Пунктуально, Ваня“ я чомусь подумав, що це так годиться на тому світі — висилати назустріч зв'язкових. А треба вам сказати, що за життя свого слово „пунктуально“ Кочет говорив небагатьом винищувачам. Зде-

видавництво «Молодь» при ЦК ЛК СМУ). Це видавництво випустило за повоєнні роки біля 900 назв книг тиражем понад 30 мільйонів примірників. За повоєнні роки у Києві відбулося тільки дві наради письменників, які працюють у галузі дитячої літератури. Читач-дитина постійно відчуває брак української книжки, адже із 900 назв книжок заледве 50 той читач у більшій чи меншій мірі полюбив. Максим Рильський надолужує брак дитячої літератури перекладами із Корнія Чуковського. Він же наново мовно зредувавав «Ліса Микиту» Івана Франка — книгу, що користується в Україні надзвичайною популярністю. Завдяки перекладницькій праці українських підсоветських письменників з'явилося за останні роки кілька перекладних книжок білоруських, російських, болгарських, сербських і китайських казок. Юнацтво захоплюється «Мартином Іденом» Джека Лондона, кількома перекладеними О. Полторацьким новелями О. Генрі і тужить за пригодницькою повістю. І тужитиме, бо Москва всіма засобами змушує українських письменників писати про колгоспи та «советський патріотизм».

Окремі прориви талановитих і відважних — так можна характеризувати сучасний стан українського письменства для дітей в УССР.

ЛЕОНИД ПОЛТАВА

КАДРИ

ШАПКА

БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Нещодавно у Москву прибув незвичайний пакунок: Білоруський державний музей передав Московському музеєві багато оздоблене головне накриття-шапку з таким написом на етикетці: «Шапка гетьмана Богдана Зиновія Хмельницького, спочившого у 1657 році. Зберігалася у його правнучки - племянниці Ольги Ол. Петровської, що проживала в Об-нь».

Шапка Хмельницького побувала під час другої світової війни у Німеччині, разом з іншими експонатами Білоруського музею. Після війни пограбоване майно музею було повернене. Тепер її «відкрито» і передано в Москву. Наукові експерти встановили, що шапка належить до середини 17 століття; від часу малиновий її колір змінився на чатринювий.

ОПЕРА «МАЗЕПА» У МЕНСЬКУ

З нагоди «святування» 300-річчя «возз'єднання» України з Росією в різних республіках ССРСР відбулися пересувні виставки «Українська ССР», виставки творів українських малювців; видано книжки українських письменників (клясиків і сучасних) у перекладі на різні мови. Білорусія відзначила річницю ще й постановкою опери Чайковського «Мазепа». В головних ролях Л. Александровська, М. Дзятісов, Р. Млодек, Н. Младзінська та інші. Опера користується великою популярністю завдяки своїй цікавій темі, барвистій музиці, написаній в основному на українських зразках, і можливо й тому, що гетьмана Мазепу виведено в ній не тільки як обов'язкового в російському розумінні «зрадника», а і як людину великої волі, палкої пристрасти, держав-

ного розуму. Цікаво, що у постановці Білоруського оперного театру не викинено, як це мало місце одного разу в Москві, наступних слів із арії Мазепи (сцена зустрічі із Марією):

... Та як державі незалежній
Україні стать давно пора,
То ж прапор вольності бентежний
Я підіймаю на Петра.
Усе готово. У розмовах
Зі мною двох королів.-

У ПАРИЗЬКІМ «МУЗЕЇ ЛЮДИНИ»

Часопис «Ле монд» від 31 травня опублікував замітку П. М. під заголовком «Народна ноша і вишивки слов'ян». У замітці повідомляється, що доктор Ваарт де ля Файль передав «Музеєві людини» велику збірку «прегарних костюмів та вишивок югославів, чехо-словаків і підкарпатських українців». Доктор Ваарт подарував музеєві дев'яност п'ятдесят екземплярів нош і вишиванок Частину із них уже виставлено в Пале де Шайо, де розташований музей.

Десять тисяч експонатів «Музею людини» розповідають про життя, працю і еволюцію людини, багато глядач може довідатися і про життя, працю, мистецькі смаки та уподобання мало не кожного народу на земній кулі. На жаль, український відділ — найбільший, а частину експонатів (вишивки, посуд) змішано із відділом «Росія» або «Польща».

«САД ПОЕТИВ»

Нещодавно в Парижі з великою урочистістю відкрито «Сад поетів» — великий прегарний парк з алеями і розкішними квітниками та багатьма скульптурами. Парк розташований на околиці міста, біля Порт д'Отюй. Раніше він носив назву «Сквер поетів д'Отюй». Від давня у парку стоїть бюст поета Теофіля Готье та кілька інших. Відкриття відбулося в присутності французького міністра освіти і голови «Асоціації французьких поетів» М. Паскаля Бонетті. Місто Париж, відкриваючи «Сад поетів», висловило таким чином пошану і любов до творців поетичного слова Четвертої Республіки. У сквері має бути встановлено ще кілька бюстів і пам'ятників видатних поетів Франції. ЛІД

Помилки Вершигори

(Закінчення з 9. стор.)

нездорової обстановки в редакції. Відповідальними за допущення цієї «помилки», як подає «Літературна газета» від 3 червня, секретаріат спілки зробив І. Падеріна, заступника головного редактора журналу, бо він прийняв рішення про друк замітки Вершигори, не порозумівшись про це попередньо з іншими членами редколегії і Ф. Панфьорова, головного редактора, за те, що він не забезпечив правильного керівництва журналом. Обох виведено із складу редакційної колегії. Новим головним редактором призначено М. Храпченка, що досі був одним з вісьмох членів редколегії.

В порядку «самокритики» секретаріат спілки визнав, що він нездоровіше керував журналом «Октябрь» і слабо контролював діяльність його редколегії. Про рішення у відношенні до Вершигори і його книжки ніяких відомостей немає. ВОЛОДИМИР ГАВРИЛЮК

більшого ми чули од нього за вдало проведений бій: «Порядочок, ляйтенайте!», та й годі. Отже, лечу я, — секунди мої ще не всі, здалося мені, що давно лечу без літака, я поворотив закляканою рукою й відчув під нею сіно. Так, я лежав на сні, обличчя моє горіло, од страшного болю я застогнав, схопив себе за обличчя: воно було вже забитоване. І очі теж. Я мацнув за пояс, щоб узяти пістолета й закінчити цю волинку, — пістолета не було. Я хотів удатися до ножа, — його не було теж. Жіночий голос коло мене тихенько вимовив: «Зброї нема. Я знала, що вам счочється вмерти».

«Це була страшна ніч. Маша сиділа біля мене, щоб я не зірвав пов'язок, і перекоувала жити, в той час, як я хотів умерти. Ту ніч, коли я з невимовним жахом збагнув, що осліпнув назавжди, я запам'ятав до останньої дрібниці. Я висів на волоніці над смертю, і Маша боролася за мою душу всю ніч, — то тримаючи мої руки, то тихо умовляючи, то плачучи наді мною й лаючи мене».

«На чорта я вам? — питав я. — Дайте мені вмерти!»

«І я заснув нарешті, не зважаючи на біль, я тримався за маленьку руку дівчини, мов за рятівне коло. Короткий сон мені приснився. Ляйтенант Наташа йшла поруч мене, я чув запах її волосся, змоченого весняним дощиком. «Ляйтенанте Наташо, — сказав я, — вашу руку на після війни!» «Хіба ти забув, — сміялася Наташа, — мою могилу над

Дніпром?» «Наташо!» гукав я. «Я не Наташа, відповідав багато разів голос Маші. Та я чув присутність небіжчиці Наташі, чув, як пахне її волосся, й відчував її руку на моїй руці. Потім я, пам'ятаю, плакав — я це збагнув із того, що очі мої під пов'язкою неймовірно свербіли, наче їх роз'їдала сіля».

«Я був під Машиним доглядом кілька днів. Вона крядькома приводила лікаря, який давав мені щось снотворне, щоб я спав і не морочив голови нікому. Так, я не сказав, як потрапив до Маші. Коли мій літак от-от мав врзатися в ешелю, там стався вибух (як ви пам'ятаєте, я летів, стріляючи), — і вибухова хвиля стріла мою машину, амортизувала її швидкість і шпурнула на густий садок, де вона й згоріла, а мене знайшла Маша поблизу в логущинні. На моє щастя, німцям і в голову не спало, що я міг не згоріти разом з машиною. Тому за мною не було пошуків. Далі, я лишився в тилу».

«З Машою я навіть не попрощався. Просто — під'їхала машина, поклали мене й повезли до госпиталю. Я думав, що нарешті я загубився в цьому світі, і ніхто не знає мене, де я подівся, бо я вирішив додому не писати. Хай думають, що мене вбито. Тільки оце недавно я дізнався, що Маша таки випитала в мене адресу й написала моїм рідним всю правду, просила не хвилюватися й чекати, а також прислати й мою фотокарточку...»

(Закінчення в наступному числі)

ОКСАМИТ І СИЛА

ДО ГАСТРОЛІВ СОВЕТСЬКОГО БАЛЕТУ В БЕРЛІНІ

Балетний колектив, що гастролював у східноберлінському «Фрідріхштадт-паласті», складався з солістів московського «Великого академічного театру опери та балету» і ленинградського «Академічного театру». Ті сорок сім танцівниць і танцівників, в тому числі десятиро сталінських лауреатів, троє «народних артистів» і дев'ятеро «заслужених артистів», були відряджені на Захід як представники російського балетного мистецтва. Годі сумніватися в тому, що Константин Сергєєв, що йому довірено загальне мистецьке керівництво, мав би, вслід за Дягилевим, розпочати в Парижі триюфальний похід, — і після всього, що було сказано, написано й надруковано, створилося переконання, що сорока семи мистцям, за допомогою живого сучасного советського мистецтва, пощастить затьмарити спогад про легендарний передреволюційний «Ballet Russe». Але на мою думку, советські мистці повинні бути вдячні французькому прем'єрові Ляніелеві, що він запобіг утраті їхнього престижу. Не можна собі уявити, що будь-де в західному світі припаде до смаку той стиль, що його Ніколай Волков проголосив за обов'язковий, визначивши словами: «реалістичне відтворення життя як основа балету». Цей бо реалізм є чистої води міміка німого фільму, патетична жестикація, немов би на оперовому помості à la Makart, хіба що співаки раптом утратили голос.

В «Ромео і Юлії», великому балету за Шекспіром — музика Сергєя Прокоф'єва, хореографія Леоніда Лавровського, балет, який є нічим іншим, як «занімілою оперою», навіть Юліїна мамка виглядає ніби карикатура на якусь італійську оперну героїню.

Про балетмайстра Лавровського говориться, що він великий майстер мізансцен і що йому вдалося в поставленні пантомім і танців «правдиво втілити шекспірівський дух». Та чи не зайвим, навіть — чи не зухвалим це є: мистецький задум «Ромео і Юлії», що вже знайшов неповторну, неперевершену форму, переводити на рухи, що вражають своєю сміхотливою безпомічністю, штучністю та недовершеністю? Дялоги закоханої пари, що їх Шекспір висловив у найліричніших любовних віршах, у балеті — лише нужденна любовна пантоміма. Чи то соловей, чи то жайворонок, що визначає годину? Заледве довідується, що то мали б бути Ромео і Джульєтта. Той «солітер пантоміми», про якого колись говорив один критик, прочитав весь драматичний твір, і створе-

ний на підставі цієї драми балет перетворився на прикру халтуру.

І так сталося, дарма що роля Юлії була доручена одній з найвизначніших артисток балетної сцени Галіні Улановій. Її називають «Дузе балету», і я упевнений, що балет «Ромео і Юлія» створено спеціально для неї. В неї справді надзвичайна драматична і лірична обдарованість, вона дає таке уявлення звільнення від тілесності, що я не можу підшукати для неї іншого порівняння, як лише порівняння з танцем місячного сльва — магичним, позбавленим ваги, меланхолійно-сентиментальним. Вона, як Талоні, ніби повисає в повітрі, і коли її танець навіть не являє собою чогось виняткового своєю віртуозною кількістю, то все ж таки лишається його естетична якість. Згодом, коли я побачив її в одному вальсі Pas de deux з «Сильфід» Фокіна, де її мистецтво балерини не було обтяжене пантомімічним мотлохом, це було чудо відособлення, перетворення на ефірну сильфіду; поезія Уланової була тут досконала.

Нема сумніву, що обдарованість до танцю є національною властивістю слов'ян. І далеко прийнятнішим, ніж незносно помпезна пантоміма, був такий балет, як «Гайяне» — музика Арама Хачатур'яна, хореографія Ніни Анісімової, — повністю побудований на фольклорі. Він являє собою певну цілість музики мистецтва балетмайстра і — самого танцю. «Гопак» у виконанні Г. Фарманянца — найкращий доказ того, що народний танець можна піднести до рівня балетного мистецтва, і водночас документация нового елемента, до якого совети примусили своїх танцівників: силу. Гопак триває заледве одну хвилину, але та низка стрибків, пов'язана з найтруднішими фігуре в повітрі, потребує стільки сили, що танцівник по своєму захоплюючому виступі приймає бурхливі оплески, знеможений цілком. За настановами советських творців і теоретиків танцю, особливою властивістю цього мистецтва має бути не лише сила, але також бадьорість. І подивуватися, що це застосовується у «Вальсі» — музика Мясковського, хореографія Вайнонен: — повітряна акробатика в поєднанні з танцювальним ритмом. Немов у цирку, затамовуєш подих, коли танцівниця — славнозвісна Раїса Стручкова — з при-

просимо відновити передплату на другу половину цього року — якщо Ви досі її не маєте вплаченою!

скороного такту на три четверті літає вгору і, двічі крутнувшись в повітрі, падає на руки партнера. Це є цирк у балеті.

Але як стоїть справа з властивим, чисто класичним балетом? Невже совети мають тільки саму пантоміму, фольклор та акробатику? Самозрозуміло, що і в пантомімі, і в національних танцях, та і в акробатиці переважає все ж таки балетне мистецтво. Ballet pure там, де вони його показують, становить їхню особливу перевагу. Перш у «Гавоті» — музика Люллі, хореографія Вайнонен, — в сольо молоденької Ніни Петрової, згодом — у великому адажо з «Лебединого озера» Чайковського і у вальсі Уланової з «Сильфід». В цих трьох речах класичне мистецтво було довершено; Петрова, Моїсєєва як Одетта з дванадцятьма «лебедями», що з них кожного танцювала видатна солістка (в тому числі знову Петрова, Смірнова, Преображенська) і Уланова — репрезентували той романтичний балет, який свого часу приніс світову славу Павловій та Карсавиній. Grand pas de deux з «Дон Кіхота» — музика Мінкуса, хореографія Горського — у виконанні віртуозної Наталії Дудінської та Константина Сергєєва — то є l'art pour l'art хореографії, фоксверк, гіпноізуюча артистичність.

Широчінь програми дорівнювала якось бомбардуванню найрізноманітнішими можливостями танцю. Неможливо все описати — шляхетну грацію Свя-

гінної в балеті «Мірандоліна» — музика Василенка, хореографія Р. Сахарова, — розкіш царського двору, — убрання з оксамиту, шовку, горностайового хутра, срібною й золотою парчі, як це було показано в краков'яку з «Івана Сусаніна». Советський балет хотів показати театральний публіці Заходу: оце, мовляв, наша програма, наблизений до життя балет-драматичний твір, а що ви можете цьому протиставити, як не вироджений ваш балет, що складається з непов'язаних між собою сцен? Оце наш здоровий стиль, радісний і граційний, м'який і ніжний у балериз, повний сили, бадьорий і виразистий у танцівників; немає в ньому жодної зманжености, солодкавости або переіжености.

Советський балет, яким він виступав на нинішніх гастролях, справді надзвичайний своєю танцювальною якістю. Йому, розуміється, бракує тих властивостей, що їх спостерігаємо в інтернаціональних балетах, саме — індивідуальних імпульсів. Навіть Уланова справляла декларативне враження, і кожний з чудових танцівниць можна було б навісити етикетку: «Я — порцеляно-роково», «Я — гнучкість», «Я репрезентую героїство» і т. д. Особисті напруження між протагоністами — відсутні; навіть еротичний елемент цілковито видалено. Це — мистецтво з якогось іншого світу, що за ним годі тужити.

О. Ф. РЕГНЕР

Передруковано з мюнхенської «Зюддойче Цайтунг»

Треті річні загальні збори Об'єднання прихильників визвольної боротьби України

Нью-Йорк, в червні 1954

В Нью-Йорку відбулися ц. р. треті річні загальні збори Об'єднання прихильників визвольної боротьби України. ОПВБУ є організацією, що має на терені США свою вироблену позицію і серед великої кількості тутешніх українських громадських організацій займає окреме місце. Його постанови припадає на час великого напливу до Америки нових українських емігрантів, отже і на час масового поставання різних нових організацій. Нічого дивного, що, при наявності і без того численних товариств, постанови кожної нової організації зустрічалося тоді з запитом, чи справді для її діяльності є потреба і чи не доводять люди новою організацією до дальшого розпорощування і так розпорощених громадських сил. Коли розглядати діяльність Об'єднання з перспективи чотирьох років, треба визнати що в даному разі масою до діла з організацією, яка в широкому вахлярі українських громадських організацій в США виконує певну суспільну функцію і своєю діяльністю виправдує своє існування.

Об'єднання було закладене, з одного боку, активними учасниками визвольної боротьби на українських землях в період останньої війни, з другого — тими українцями, що прибули на терен США давніше, але які в повесних роках стали тут першими речниками ідей українського визвольного руху і які в тодішній, доволі несприятливій внутрішньо-українській ситуації мали відвагу мужньо боронити УПА і всіх формацій українського визвольного руху в Україні. Хоч сьогодні це звучить досить дивно, варто все таки пригадати, що це не так давно УПА навіть в українському світі Америки вимагала оборони.

В такій ситуації було зовсім природним, що першим завданням, що його поставило собі Об'єднання, було знайти українську суспільність в Америці з визвольною боротьбою в Україні і з ідеями, за здійснення яких вона ведеться.

З другого боку, природним було також те, що оскільки в Об'єднанні були членами учасники боротьби в Україні в час війни, вони ставили своїм завданням оборону тих ідей, що їх в той час висував український визвольний рух, і що вони протиставилися всім намаганням цієї ідеї в будь-який спосіб викривляти. Це мало й має досі велике значення ще й тому, що вороги України довший час намагалися приписати українській визвольній боротьбі, а визвольному рухові зокрема, різні чужі моменти з метою компромітувати їх. Тому йшло і йдеться про те, щоб український і зовнішній світ бачив український визвольний рух справді таким, яким він був в час війни і яким є сьогодні, тобто органічним рухом народних мас України, що прагнуть до національного і соціального визволення і змагають до своєї справді незалежної української держави.

Врешті зрозумілим є й те, що певні ідеї українського визвольного руху Об'

єднання стараються реалізувати також у практичній роботі. Сюди належать головні ідеї співпраці з іншими українськими середовищами і повна свобода виміни думок людей різних переконань на доповідях, влаштуваннях Об'єднанням. На доповідях запрошувалося теж гостей, нечленів Об'єднання. Зокрема на терені Нью-Йорку доповіді ці мають вироблену репутацію, і участь у них беруть добрі слухачі.

В звітах і в дискусії було розглянено всі елементи діяльності Об'єднання і стверджено, що минулий рік був роком росту організації, що має тепер шість відділів на терені США, а влаштувані Об'єднанням доповіді охоплювали такі осередки, як Нью-Йорк, Ньюарк, Філадельфія, Чикаго, Боффало. Крім того, члени Об'єднання виступали з доповідями в Канаді (Торонто, Сент-Кетрінс Вінніпег).

Доповідачами були пп. Василь Барка, Роман Галібей, Всеволод Голуб, Сергій Голубничий, Юрій Дивнич, Омелян Логущ, Зенон Матла, Василь Потішко, Мирослав Прокоп, Євген Стахів, Ярослав Пришляк, Павло Турула, Лев Шапковський, Юрій Шерех.

Велике значення такого типу діяльності і взагалі ролі учасників визвольного руху підкреслював також кол. міністер Карпатської України Юліян Ревай, який з рамени Українського конгресового комітету Америки вітав загальні збори.

Доповідь на тему:

«ДЕСЯТЬ РОКІВ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРЬБИ В УКРАЇНІ ПІД КЕРІВНИЦТВОМ УГВР»

прочитав на зборах інж. Василь Потішко з Боффало. Доповідь дав дуже вдало характеристику поодиноким етапам визвольної боротьби українського народу впродовж останніх 37 років, починаючи від революції 1917 р. Період між двома війнами і сучасний період, доповідчав вважав підготовчими, але тісно пов'язаними з революцією 1917 року і проходячими ідеєю в її річищі. Провідні ідеї українського народу за повне національне і соціальне визволення у власній, справді незалежній державі зостались незмінними. Зокрема доповідчав зупинився над ситуацією в Україні під час другої світової війни, вказуючи на те, що українці центральної і східної землі включилися в цю ситуацію з ясно викристалізованими ідеалами, що було вислідом великої ідеологічної боротьби нашого народу проти московсько-большевицького наступу на українську душу в 20-их і 30-их роках. В цій ідейній боротьбі український народ рішуче вийшов переможцем, дарма що його організовані революційні кадри були в більшості знищені. Натомість в Західній Україні, де тиск окупантів був менший, українці змогли розбудувати широкі революційні кадри, але з ідеологічного погляду були там численні недосконали. Війна і взаємна зустріч принесли синтезу обох елементів, і завдяки їй стало (Далі на 10. стор.)

Сцілли і харібди української поезії

(Закінчення з 8. стор.)

O, jakież trudny wiosny poród — w żalości, plusze i tumanach. Jak jad niedopełnionej zmyru ta noc, od lez i kwiatów piana.

A dni jak martwe wody świecą, trzeźwości w nich i grzechu tyle. I sil już brak. Zaczekaj nieco — jeszcze słoneczne przyjdą chwile.

W błękit się zmięni niebo szare i nurt rozleje się szeroki. Więc polóż znak miodlitwy starej przeciw zatracie złej epoki.

Nie ma ruin. Huk wojny tu nigdy nie gościł. Nikt przez góry jej ognia na miasto nie rzucił. Siwy Heidelberg śni o wesolej przeszłości, co minęła i już nie powróci.

Tak i my powtarzamy naszą młodość i radość, tak i my, zagubieni, błądzimy boleśnie. I te nocie i dni, ogarnięte złą zdradą, i przeżywamy nie na jawie a we śnie.

I oto radość z wiatrem się poniosła, zmroczył się dzień, choć w kwiatach stoi Rytmicznie w wodę zanurzone wiośła [ziemia, i śpiewa fala... Ale wiosny nie ma.

Śpłoszony ptak odleciał gdzieś na wyraj. Daremnie wolać i powrotu czekać.

[płynic rzeka w obojętnych wirach. Czas płynie, obojętny jak ta rzeka.

I

(Так трудно родиться весна — Дощами, смутками, туманом. Мов лд нездійсненого сна, Ця ніч, від сліз і квітів п'яна.

Мов склянка мертвої води, Цей день тверезий і гріховний. Немає сил. Зажди, зажди, — Ще будуть тижні сонцем повні.

Засяє синню сіра вись, Ріка розтопиться блакиттю. Зроби зусилля й помолись Узустріч згубі й лихоліттю!

II

Тут немає руїн. Тут війна минула. Може, гори закрили й сховали життя. Сивий Гайдельберг снить про веселе Що пролинуло без вороття. [минуле,

От і ми повторяємо юність і радість, От і ми забували й блукаєм у нім. І ці ночі і дні, офіровані зраді, Не живем, не впливаєм, лиш — снім.

III

І день потьмарився, і радість щезла, Хоч сяє в квітах гайдельберзький [май.

Ритмічно ось занурюються весла, Співає хвиля... Та весни — нема.

Спурхнула наполохана пташина, В незнаний вирій. Марно викликать.

Пливе ріка, байдужа і незмінна. Пливуть віки, байдужі, як ріка.)

Останніми часами Маланок друкує дуже небагато і не бере в літературному житті майже жадної участі. А шкода, бо він має всі дані для того, щоб грати провідну роль щодо молодших поетичних поколінь, переважно зданих на власний брак досвідчености в нелегкій плавбі між мілинами і підводними рифами всякого роду небезпек. Трудно уявити дальший поетичний розвиток Маланюка, що доходить уже шістдесятиліття. Але як есеїст і літературний критик він мав би зробити багато.

(Продовження буде)

Треті річні загальні збори ОПВБУ

(Закінчення з 11. стор.)

можливим постановя всенародної УПА, а в дальшу чергу — УГВР. В повосний чи, радше, в проміжний етап між другою і третьою світовими війнами український народ увійшов ідейно об'єднаний і організаційно забезпечений керівним центром революційної боротьби, що його значення в аспекті майбутніх подій буде величезне. В час, коли об'єднання всіх українських національних сил на еміграції є невідкличною konieczністю, зовсім нереальним було б обтяжувати будьякий емігрантський центр завданнями керувати революційними силами в Україні.

В РЕЗОЛЮЦІЯХ, ЩО ЇХ ПРИЙНЯТО на загальних зборах, підкреслено зокрема факт, що, всупереч усьому натискові Москви, український народ продовжує визвольну боротьбу і є через це передовим носієм ідеї політичної і соціальної свободи народів ССРСР. На жаль, цей факт не знайшов досі належного розуміння на Заході, дарма що ця боротьба ведеться в інтересі всіх свободолюбних народів світу. Захід і досі не вийшов ще поза увялення про можливість боротьби з більшевизмом у спілці з нібито меншим злом — історичним російським імперіалізмом. Таке звужування програми боротьби криє в собі зерна величезних небезпек для Заходу і для народів, поневолених Москвою, бо воно відкриває для большевиків широке поле для гри. Сьогодні, напр., навчачимо, як большевики стараються придати для себе український народ для ідеї спільних майбутніх походів, дарма, що така ідея України чужа і ворожа. Але основу для такої демагогії і гри дає Москві хронічна сліпота Заходу, неспроможного бачити справжніх революційних сил поневолених народів.

З другого боку, треба з прикритістю відзначити, що також і деякі політичні кола української еміграції не спроможні відповідно оцінити значення революційної боротьби і вирішальності для

визволення українського народу його власних, зорганізованих в Україні сил. Тому, в почутті власної слабости, ці кола ідуть у хвості тих кіл Заходу, які ніякого розуміння для революцій поневолених народів ССРСР не мають.

В таких обставинах тим більше актуальним для української еміграції стає гасло: «лицем до батьківщини». В оперті на сучасну животворну боротьбу українського народу на рідних землях лежить вся сила української еміграції. Відірвання від цієї боротьби принесло б українській еміграції політичну смерть. Тому для дотеперішньої діяльності ОПВБУ, що ці ідеї поклало в свої основі, відкриваються тепер ще більші перспективи і ще більші завдання.

НОВУ УПРАВУ ОПВБУ

вибрано в такому складі: голова — Осип Труш, члени — Григорій Бакуменко, інж. Роман Галібей, Михайло Галько, Ярослав Клим, інж. Омелян Логуш, д-р Мирослав Прокоп, Іван Різник, інж. Зенон Салій, Євген Стахів, інж. Юрій Цвіль.

Контрольна комісія: голова — інж. Василь Потішко, члени — Михайло Андріюк, Степан Глют, полкоп. Юрій Лопатинський, проф. Тарас Чужак.

Товариський суд: голова — д-р Лев Бемко, члени — Юрій Артимішин, Дмитро Баглай, Мирослав Леськів, Теодор Тарахівський.

Зборами керувала президія в складі: голова — проф. Лев Шанковський, заступник — Михайло Галько, секретар — Михайло Андріюк.

М. П.

ДО ВСІХ НАШИХ КОЛЬПОРТЕРІВ!

Просимо перевести з нами повний розрахунок за перше півріччя цього року — з отриманням до кольпортеру ч. 14 газети!

СОВЕТСЬКИЙ ФЕЙЛЕТОН

«Мотоцикл з люлькою»

Від редакції: Передруковусмо з «Ізвєстий» від 27 травня фейлетон, що кидає досить ясне світло на практику советської бюрократії, що обминає советські закони, застосовуючи принцип «рука руку мие», і на її безправну поведінку супроти населення.

*

Почалося все від мотоцикла з люлькою, що його купив тов. Чулієв. Він купив його за власні гроші в райспоживсоюзі і п'ять днів їздив на ньому, не порушуючи правил вуличного руху...

Несподівано трапилась біда. Секретар сільради Бяжим Сахатов позавидував власникові зеленого мотоцикла з люлькою, а він був рідним братом самого голови райспоживсоюзу т. Сахатова. Він давно мріяв про мотоцикл з люлькою. Звичайні мотоцикли приходили в продаж часто. Але йому конче хотілося мотоцикла з люлькою.

Зависть — страшна річ. Вона гризла душу Бяжима Сахатова, не давала йому спокою ні вдень, ні вночі, доки не вилізлася врешті наверх.

Він зажадав від брата, щоб цей відібрав мотоцикл від Чулієва і продав йому. Брат йому відповів:

— Не турбуйся. Все в моїх руках. Хто сильніший від мене в усім Саяні? Ніхто! Скоро після цього продавець раймагу, на наказ Сахатова, від'їхав з пачкою грошей на квартиру Чулієва. До такої делікатної справи приступив він обережно, здалека.

— Не маєте жалів на мотоцикл? — запитав він з турботою Чулієва, приймаючи від господаря дому гостинно подану філіжанку зеленого чаю. — В нас дороги погані, ще, на лихо, машина може поламатися.

— Мотоцикл гарний, не нарікаю! — сміло відповів довірливий покупець, захоплено увагою торговельних працівників.

— Кажете — мотоцикл гарний? Помиляється! Це дуже поганий мотоцикл.

— А мені він подобається.

— А не могли б ви, то-о... — продавець захлиснувся гарячим чаєм і закашлявся.

— Повозити вас на мосму мотоциклі? — відізався Чулієв.

— Ні, продати його...

В кімнаті, де відбувалося пиття чаю, надовго запанувала напружена мовчанка. Спочатку Чулієв прийняв ці слова за жарти, але скоро переконався, що наміри працівника раймагу дуже серйозні.

— Покинути продавати не збираюся, —

рішуче заявив Чулієв. — Мотоцикл мені подобається.

— Мотоцикл поганий. І я вже приніс вам гроші. Ось, беріть...

Чулієв затято відмовлявся від цього гешефту. Не взяв він грошей навіть тоді, коли довідався про грізний наказ голови райспоживспілки. Чотири рази приходили до нього, то з підлесливим умовлянням, то з погрозами, робітники райспоживспілки — і чотири рази відходили з нічим.

Чулієв звернувся до Сахатова з проханням вяснити причину, чому його чіпляються. Але цей йому нічого не вяснював.

— В баранячий ріг зігну, якщо не відмовишся від мотоцикла, — загрозив він. — Зрозумів? Хто міцніший від мене в усім Саяні? Ніхто!

На безлічну поведінку Сахатова Чулієв подав скаргу до заступника голови виконкому райради. На скаргу прийшло зарядження залишити мотоцикл законному власникові.

Але на другий день Сахатов, підтримуваний головою райвиконкому Русетомовим, відновив переслідування.

Події набрали іншого характеру. Дрібна історія з мотоциклом виросла на велику справу, якою «поцікавилися» місцеві органи влади. До хати безталанного мотоцикліста з'явилася міліція з вимогою повернути куплене. За першим міліціонером появився другий, пізніше третій.

Не чуючи за собою жодної провини, Чулієв тримався спокійно. Але сили були далеко не рівні.

Коли на квартиру Чулієва з'явився особисто начальник районного відділу міліції Дурдієв і слово в слово повторив загрозу Сахатова «зігнути в баранячий ріг», Чулієв скапітулював.

Під тиском грубих погроз він відмовився від нещасного мотоцикла. Прийшов працівник раймагу і виклав на стіл гроші. Хочеш — не хочеш, бери...

м. Ашхабад

П. Карпов

Шановні Пані і Панове!
Любителі української пісні!
УКРАЇНСЬКИЙ ХОР
«ДНІПРО»

під керівництвом о. проф. Івана Залца влаштовує в Мюнхені концерт українських народних пісень, який відбудеться 7 липня в Deutsches Theater, Schwantalerstr. 13.

Просимо українське громадянство взяти якнайчисленнішу участь.

Управа Хору

ВЕЛЬМИШАНОВНИЙ ПЕРЕДПЛАТНИКУ!

В наступному числі газети ми зазначимо при адресці червономом суму, яку Ви маєте влатити на передплату до кінця цього року. Сума ця буде подана із знаком «—».

Просимо цю суму переслати на адресу нашого представника (в Німеччині — на адресу видавництва) якнайшкільше; в такий спосіб Ви будете мати заплачену згори передплату, а нам заощадите багато праці з висилкою індивідуальних пригадок.

Якщо до кінця цього року Ви маєте передплату вирівняну, при адресці ми подамо знак «0».

Якщо передплату за 1954 р. Ви маєте вирівняну і маєте вплачену ще якусь суму на 1955 р., ми її впишемо із знаком «+».

ПРОГОЛОШЕННЯ ПЕРЕДПЛАТИ НА ДРУГУ — Т. ЗВ. «ГАСЛОВУ» — ЧАСТИНУ МОНУМЕНТАЛЬНОГО ТВОРУ

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА

ЩО Й ВИДАЄ НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ. Т. ШЕВЧЕНКА

і що появиться в чотирьох томах (двадцятьох зошитах) разом близько 1600 ст. друку енциклопедичного формату, з кольоровими мапами та вкладками, разом — чотири томи в полотняних обкладинках і охоронних картонах, за ціну:

дол. 40, — платних до кінця 1954 р.
дол. 50, — платних до кінця 1955 р.
дол. 60, — платних після появи цілості,
дол. 8, — за півшкіряну обкладинку.

Ціни в іншій валюті відповідають рівновартості долара.

ДРУГА ЧАСТИНА ЕУ СТАНОВИТЬ ОКРЕМЕ ЦІЛЕ

УВАГА!

Для колишніх передплатників першої частини ЕУ — (що вже появилася в трьох томах) — і для тих теперішніх передплатників, що бажали б набути також і першу частину ЕУ, пересилаючи рівночасно на цю ціль дол. 45, — обнижуємо передплату на другу — «гаслову» — частину ЕУ до висоти дол. 35, — платних до кінця 1954 р.

Гроші слати на:

Verlag „MOLODE ZYTIA“
MÜNCHEN, Dachauer Str. 9/II.
Postscheckkonto: München 116130
Bankkonto: Süddeutsche Bank München 19441

ЖАДАЙТЕ ПРОСПЕКТІВ І ІНФОРМАЦІЙ!

В-тво «Молоде Життя»

З НАУКОВОГО ЖИТТЯ

Вільна міжнародна академія наук

З ініціативи проф. Олександра Я. Шульгина декілька років тому засновано в Парижі «Вільну міжнародну академію наук», яка згуртувала в своїх рядах наукових діячів із країн, окупованих російськими большевиками. 29 і 30 травня ця академія відбула наукову сесію, під час якої виголошено 11 доповідей про культурне життя в країнах за залізною завісою.

З українських науковців взяли участь у засіданні:

проф. М. Глобенко — «Студії історії літератури в советській Україні»;

проф. д-р О. Кульчицький — «Еволюція французької психології як вираз французької духовности» і

проф. П. Шумовський — «Вживання сексуальних комірок при низьких температурах».

Засідання відбувалися під головуванням проф. Шульгина і проф. Залевського — кол. професора Варшавського університету, в приміщенні Польської бібліотеки ім. Адама Міцкевича.

*

ВМАН (Вільна міжнародна академія наук) об'єднує тепер 155 членів — білорусів, естонців, литовців, поляків, румунів, сербів, словінців, угорців, українців (20 науковців), хорватів і чехів. Академія була затверджена французьким урядом 10 квітня 1951 р.

Досі відбулися три наукові сесії і цілий ряд наукових засідань гуманістичної, советознавчої та природничо-математичної секцій. На чолі академії стоїть проф. К. Антовіяде — кол. професор Школи політичних наук у Букарешті і кол. румунський представник у Лізі Націй. До керівництва входять ще такі наукові діячі: проф. О. Шульгин — заст. глави Іштван Ляйті, кол. директор Угорського інституту в Парижі — ген. секретар, Франц Зайдель, словінський радіолог — секретар, д-р Теодор Прохазка, чеський історик — скарбник.

В. Г.

Читайте і поширюйте журнал
військово-політичної думки
„До Зброї“, ч. 23 (36)
за червень 1954 р.
що його видає Місія УПА

СУЧАСНА УКРАЇНА

Видає:

Закордонне Представництво УГВР

Редагує: Колеґія
ДВОТИЖНЕВИК

*

Редакція не вміщує статей, не підписаних ім'ям та прізвищем автора. В справі неприйнятих статей не листується.

Редакція застерігає за собою право скорочувати статті і правити мову. — Статті підписані авторами, не конечно висловлюють погляди чи становище редакції.

Адреси наших представників

Австралія: Folkshon Library & Book Supply
1 Barwon Street
Glenroy W. 9, Vic.

Аргентина: Denysiuk Mykola
c. Curapaligüe 790
Buenos Aires

Бельгія: Schrayter F.
4 rue des Bouleaux
Cheratte, Liege
чековеkonto для пересилки грошей: Camp. 2376.24

Бразилія: Bajluk Dmytro
Caixa Postal 6
Sao Caetano do Sul
Sao Paulo

Велико-британія: Prokop Konstantyn
25 Hillcrest Rd.
London W. 3

Венесуела: Dejneka Alexander
UKRAFOT
Av. Espana
Edificio Panamerica
Caracas Panama

Канада: O. I. Eliashevsky
118 Medland St.
Toronto 9, Ont.

США: Klym Jaroslaw
114 East 11-th Street
New York 3, N.Y.

Франція і Туніс: Soroczak Miroslaw
Oury-Sud 69
Florange (Moselle)

Швейцарія: Dr. Prokop Roman
Wabernstr. 40
Bern

Швеція: Harbar Kyrylo
Box 62
Huddinge